

**TYÖN JA VANHEMMUUDEN VUOROVAIKUTUS:
YHTEYDET NUORTEN HYVINVOINTIIN**

Johanna Viheräkoski
Pro gradu-tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Psykologian laitos
Syksy 2001

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
Department of Psychology
P.O. BOX 35
FIN-40351 Jyväskylä
Finland

TIIVISTELMÄ

Työn ja vanhemmuuden vuorovaikutus: yhteydet nuorten hyvinvointiin.

Tekijä: Johanna Viheräkoski

Ohjaaja: Ulla Kinnunen

Psykologian pro gradu –tutkielma

Syksy 2001

Jyväskylän yliopisto

45 sivua, 1 liite

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vanhempien työn ja vanhemmuuden yhteyksiä nuorten hyvinvointiin. Kiinnostuksen kohteena oli, mitkä työhön liittyvät tekijät selittävät vanhempien kokemaa vanhemmuuden stressiä ja vanhemmuustyytyväisyyttä ja kuinka vanhempien työ heijastuu nuorten vanhemmuusarviointeihin ja heidän hyvinvointikokemuksiinsa. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin nuorten vanhemmuusarviointien yhteyksiä heidän myönteiseen koulusuhteeseen ja masentuneisuuteen sekä nuoren aggressiivisuutta välittävänä tekijänä heidän vanhemmuus- ja hyvinvointiarviointien välillä. Tutkimusaineisto perustui vuonna 2000 keväällä toteutettuun ”Kotitalous, työ ja hyvinvointi” –tutkimusprojektin kyselyyn. Tutkimus rajattiin niihin 97 perheeseen, joista sekä äiti että isä ja yksi perheen 12-16-vuotiaista lapsista oli vastannut heille erikseen lähetettyihin kyselyihin. Vanhempien keski-ikä oli 45 vuotta ja lasten 14 vuotta. Analyysit osoittivat, että kasvatustyyli nuorten arvioimina olivat yhteydessä nuorten hyvinvointiin. Esimerkiksi valvonta selitti parhaiten myönteistä koulusuhdetta. Kuitenkin aggressiivisuuden kontrollointi osoitti, että vähäinen valvonta lisäsi myös aggressiivisuutta, mikä puolestaan heikensi myönteistä koulusuhdetta. Näin ollen aggressiivisuus toimi osittaisena välittäjänä (mediaattorina) valvonnan ja myönteisen koulusuhteen välillä, mutta valvonta selitti myönteistä koulusuhdetta myös suoraan. Sen lisäksi vanhempien työhön liittyvät tekijät, työn epävarmuus, työuupumus ja työ-perhe -konflikti, olivat yhteydessä vanhempien vanhemmuusarviointeihin, mutta ei nuorten tekemiin arviointeihin. Parhaiten vanhempien työtä koskevat tekijät selittivät vanhemmuuden stressin kokonaisvaihtelua: äitien mallissa 13 % ja isien mallissa 17 %. Työn ja perheen välinen ristiriita osoittautui merkittäväksi selittäjäksi. Sen sijaan vanhempien työ ei ollut suoraan yhteydessä nuorten hyvinvointiarviointeihin.

Avainsanat: *vanhemmuus, kasvatustyyli, myönteinen koulusuhde, masentuneisuus, aggressiivisuus, työ-perhe -konflikti.*

JOHDANTO

Työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamista sekä vanhemmuutta koskevat ongelmat ovat ajankohtaisia tutkimusteemoja, kun etsitään vastauksia perheiden hyvinvointimuutoksiin (Kaartovaara & Sauli, 2000; Kinnunen, 1996; Lammi-Taskula, 1998; Pölkki, Kähkönen, & Kukkonen, 1997). Viime aikana on etenkin oltu huolissaan lasten ja nuorten pahoinvoinnin kasvusta, johon osaltaan syynä nähdään vanhempien voimavaroja kuluttava työ. Lehdon ja Sutelan (1998) työolotutkimuksesta ilmeni, että 1990-luvun lama ravisteli organisaatiosaneerauksien ja henkilöstöressurssien supistuksien kautta suomalaisten työelämää. Tutkimuksen mukaan työn henkinen rasittavuus on kasvanut, mikä johtuu kiireen, työmäärän, kilpailun, määräaikaisten työsuhteiden ja työn epävarmuuden lisääntymisestä. Salmen, Huttusen ja Yli-Pietilän (1996) tutkimuksessa havaittiin vanhempien negatiivisten työkokemusten siirtyvän perheen hyvinvointiin, mikä näkyi kodin emotionaalisen ilmapiirin heikentymisenä ja yhdessäolon vähentymisenä.

Julkisuudessa esiin tulleet puheet lasten ja nuorten psykososiaalisten ongelmien yleistymisestä, esimerkiksi päihteiden käyttö, väkivalta, kouluongelmat, syrjäytyminen, ovat herättäneet kriittisiä kannanottoja vanhempien vanhemmuudesta ja lapsiväestön hyvinvoinnista (Hermanson, Karvonen, & Sauli, 1998; Järventie, 1999; Kaartovaara & Sauli, 2000; Rimpelä, Vikat, Rimpelä, Lintonen, Ahlström, & Huhtala, 1999; Rönkä, 1999; Sosiaali- ja terveysministeriö, 1999). Usein väitetään vanhempien osallistumisen lasten elämään vähentyneen lisääntyvien työaikojen ja työuupumuksen vuoksi. Kaartovaaran ja Saulin (2000) tutkimuksesta kävi ilmi, että teini-ikäisistä 65 %:lla molemmat vanhemmat ovat töissä. Lammi-Taskulan (1998) mukaan kysymys perhesuhteiden hoitamisesta koskettaa nimenomaan niitä vanhempia, jotka säilyttääkseen työpaikkansa joutuvat tekemään ylitöitä ja valitsemaan työ- ja kotiasioiden väliltä.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vanhempien työhön liittyvien tekijöiden heijastumista yhtäältä vanhemmuuteen ja toisaalta nuorten hyvinvointiin. Tutkimukseen osallistuivat sekä vanhemmat että nuoret, jotka vastasivat heille erikseen kohdistettuihin kyselyihin. Aikaisemmat tutkimukset on tehty pääasiassa aikuisten näkökulmasta, joten nuorten subjektiiviset arvioinnit antavat lisätietoa työn ja vanhemmuuden yhteyksistä nuorten hyvinvointiin.

Vanhempien työolojen (Galambos, Sears, Almeida, & Kolaric, 1995; MacEwen & Barling, 1994; Stewart & Barling, 1996; Kinnunen & Pulkkinen, 2001) ja perheen taloudellisten vaikeuksien (Conger, Reuter, & Conger, 2000; Conger, Conger, Elder, Lorenz, Simons, & Whitbeck, 1992, 1993) yhteyttä lasten ja nuorten hyvinvointiin on kuvattu ns. *perhestressimallin* avulla. Galambosin ym. (1995) mallin ensimmäisessä vaiheessa oletetaan, että vanhempien epävakaa työolosuhteet tai työpaineet (työn ylikuormitus) saattavat altistaa tilannespesifeille stressireaktioille (työstressi), jotka pitkittyessään muuntuvat globaaleiksi stressireaktioiksi (masennus). Congerin ym. (1992, 1993) mallin mukaan perheen hyvinvoinnin riskitekijät (taloudellinen stressi) vaikuttavat vanhempien hyvinvoinnin välityksellä nuorten ongelmakäyttäytymiseen. *Taloudellisella stressillä* tarkoitetaan mallissa paineita ja huolia, jotka syntyvät objektiivisista haitallisista muutoksista tulotasossa ja työssä sekä subjektiivisista arvioinneista työn menetykseen ja tuloihin liittyvistä uhkatekijöistä (Conger ym., 2000; Elder & Caspi, 1988; Voydanoff & Donnelly, 1998).

Perhestressimallin toisessa vaiheessa stressaavien työkokemusten oletetaan siirtyvän vanhempien psykologisen hyvinvoinnin, parisuhteen laadun ja kasvatuskäyttäytymisen välittämänä lasten käyttäytymiseen (Galambos ym., 1995; Conger ym., 1992, 1993). Taloudellisten vaikeuksien on osoitettu aikaan saavan muun muassa ristiriitoja ja hyökkääviä vuorovaikutuskehiä perheenjäsenten välille (Conger, Ge, Elder, Jr., Lorenz, & Simons, 1994; Macloyd, 1990; Mcloyd, Jayaratne, Ceballo, & Borquez, 1994; Patterson, 1982). Vuorovaikutushäiriöt vanhempi-lapsi -suhteissa ilmenevät kasvatustoiminnassa siten, että vanhemmat käyttävät enemmän fyysistä kuritusta ja vähemmän perustelevaa ja neuvottelevaa kasvatustapaa, ovat epäjohdonmukaisia sekä laiminlyövät nuoren riippuvuustarpeita (Conger ym., 1994; Lempers, Clark-Lempers, & Simons, 1989; ks. MacEwen & Barling, 1994; Macloyd, 1990). Tutkimuksista käy selkeästi ilmi, kuinka vanhempien työpaineet ja työkatkokset näkyvät taitamattomana vanhemmuutena depressiivisten oireiden, ärtyisyyden ja pessimismin välittäessä yhteyksiä.

Myös muissa empiirisissä tutkimuksissa on osoitettu edellä mainitun mallin toimivuus: erilaiset vanhempien työhön liittyvät stressitekijät ovat yhteydessä vanhemmuuteen ja perheiden hyvinvointiin (MacEwen & Barling, 1991, 1994; McLoyd, 1990; Repetti & Wood, 1997; Schwartzberg & Dytell, 1996; Stewart & Barling, 1996). Esimerkiksi Stewart ja Barling (1996) havaitsivat isän työkokemusten, kuten vastuun päätöksenteosta, työn vaatimuksien, työn epävarmuuden ja roolien välisten konfliktien, hei-

jastuvan epäsuorasti lasten sopeutumisongelmiin. Työkokemukset olivat yhteydessä isien kasvatuskäyttäytymiseen työperäisten tunteiden välittäessä vaikutuksia. Kognitiivinen ylikuormitus ennusti hylkäävää kasvatustyyliä ja tunneperäinen jännitys puolestaan enteili rankaisevaa/torjuvaa kasvatusta. MacEwen ja Barling (1991) päätyivät omassa tutkimuksessaan vastaaviin tuloksiin äitien työn ja perheen välisen ristiriidan ja vanhemmuuskäyttäytymisen välillä.

Kinnusen ja Pulkkinen (2001) tutkimuksen mukaan työn piirteet, kuten aikapaineet, vähäiset vaikutusmahdollisuudet, työn epävarmuus ja työstä perheeseen suuntautuva ristiriita olivat yhteydessä vanhempien työhyvinvointiin. Hyvinvointia indikoivat ahdistus/masennus työssä ja työuupumus, jotka puolestaan selittivät vanhempien kokemaa vanhemmuuden stressiä, joka edelleen vähensi lapsikeskeistä kasvatusta ja valvontaa. Näin ollen tutkimus osoitti työn piirteiden heijastumisen kasvatuskäytäntöihin välittävien mekanismien kautta. Schwartzberg ja Dytell (1996) puolestaan vahvistivat naisten ja miesten stressikokemusten ja sukupuoliroolien samankaltaistumisen siten, että naisilla työstressi oli aikaisemmista tutkimuksista poiketen enemmän yhteydessä itsearvostuksen alenemiseen, kun taas miehillä perhestressitekijät selittivät masentuneisuutta.

Tässä tutkimuksessa tutkittiin vanhempien *työhön liittyvistä tekijöistä* työn epävarmuutta, työuupumusta ja työn ja perheen välistä ristiriitaa, joiden oletettiin olevan yhteydessä vanhempien ja nuorten vanhemmuusarviointeihin. *Työn epävarmuudella* tarkoitettiin työpaikan menetykseen liittyvää uhkaa. Työn epävarmuuden on osoitettu lisäävän työntekijöiden psyykkistä oirehtimista (Fox & Chancey, 1998; Lammi-Taskula, 1998; Nätti, Kinnunen, Happonen, & Mauno, 1998; Stewart & Barling, 1996; Van Vuuren, Klandermans, Jacobson, & Hartley, 1991) ja vaikuttavan perheen hyvinvointiin, negatiivisen siirrännän kautta (Mauno & Kinnunen, 1999). Puolisoiden työn epävakaus ja epävarmuus näkyivät Foxin ja Chanceyn (1998) tutkimuksessa perheen hyvinvoinnin heikentymisenä, esimerkiksi erimielisyydet lisääntyivät. Naisilla työkokemukset heijastuivat myös suoraan heidän psykologiseen ahdistuneisuuteensa.

Työuupumusta tarkasteltiin henkisenä rasituksena, johon liittyy työstä johtuvaa uupumusasteista väsymystä ja josta palautumiseen ei ole riittävästi aikaa (Maslach & Leiter, 1997). Tutkimuksissa on osoitettu, että työssä uupumiseen on yhteydessä mm. negatiivinen mieliala, keskittymiskyvyn heikentyminen, itsestä ja sosiaalisista suhteista vieraantuminen ja itsearvostuksen aleneminen (Janssen, Schaufeli, & Houkes, 1999; Kalimo, 1987). Repettin ja Woodin (1997) tutkimuksessa äitien ja isien työpäivän aika-

na koettu työssä kuormittuminen, näkyi kotona vetäytymisenä sekä tunne- että käyttäytymisen tasolla vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksesta. Masentuneet ja ahdistuneet äidit reagoivat päivittäiseen työssä kuormittumiseen tai sosiaaliseen stressiin työpaikalla enemmän vetäytymällä kuin ärtyisyydellä (vrt. Stewart & Barling, 1996). Seuraukset ilmenivät äitien passiivisena suhtautumisena lapseen, kuten puheen ja kiintymyksen osoitusten vähentymisenä. Galambos ym. (1995) vahvistivat työn aikapaineista johtuvan ylikuormittumisen heikentävän äitien hyväksyvää suhtautumista nuoriin ja lisäävän isän stressin kautta erimielisyyksiä vanhemman ja nuoren välillä.

Tasapainottelu työ- ja perheroolien velvollisuuksien välillä asettaa työssäkäyville vanhemmille erilaisia esteitä ja mahdollisuuksia viettää perheen tai työn parissa aikaa halutulla tavalla. *Työn ja perheen välinen ristiriita* käsitetään tässä tutkimuksessa kuormittumisen näkökulmasta, jonka mukaan työ vie energiaa ja uuvuttaa henkisesti (Kinnunen, 1997). Williams ja Alliger (1994) havaitsivat, että roolien vaihdanta, tehtävien vaatimukset, tilanteiden hallitavuus ja päämäärään eteneminen vaikuttavat subjektiiviseen mielenlaatuun sekä työssä että kotona. Epämiellyttävät tunnelmat (esim. ahdistus ja uupumus) siirtyvät työstä perheeseen ja perheestä työhön siten, että roolisiirtymät häiritsevät käynnissä olevia toimintoja ylläpitäen sitkeämmin kielteisiä tunnekokemuksia. Työn katsottiin häiritsevän perheen toimintaa enemmän kuin päinvastoin (Williams & Alliger, 1994).

Olemassa on laaja tutkimuksellinen evidenssi, jossa selvästi osoitetaan vanhempien kasvatustyylien yhteys lasten vuorovaikutusvalmiuksiin ja psyykkiseen vointiin (Baumrind, 1989; Belskyn, 1984; Greenberger, O'Neil, & Nagel, 1994; Maccoby & Martin, 1983; Steinberg, Lamborn, Dornbusch, & Darling, 1992). Greenbergin ym. (1994) mukaan vanhempien myönteiset työolot tukevat vanhemmuudessa joustavaa kurin käyttöä sekä lämmintä ja responsiivista kasvatustyyliä. Steinberg, Lamborn, Darling, Mounts ja Dornbusch (1994) todensivat tutkimuksessaan, että mitä enemmän 14-18 -vuotiaat nuoret arvioivat saavansa osakseen autoritatiivista, ohjaavaa vanhemmuutta (lämpö, lujuus ja demokratia), sitä parempaa oli heidän psykososiaalinen kehityksensä ja koulumenestyksensä ja sitä vähemmän nuoret raportoivat sisäänpäin suuntautuneista oireista ja käytösongelmista (ks. Fletcher, Steinberg, & Sellers, 1999).

Autoritatiivinen kasvatustyyli merkitsee sitä, että vanhemmat asettavat nuoren käyttäytymiselle kypsyystason mukaisia standardeja ja perustelevat odotuksiaan tunnistuen samalla oman psykologisen erillisyyden (Baumrind, 1989; Pulkkinen, 1984, 1996). Tä-

mänkaltainen kasvatusilmapiiri tarjoaa nuorille turvallisen ja tunneilmaisuja sallivan kehitysympäristön, joka mahdollistaa inhimilliset vastavuoroisuuteen ja vuorovaikutukseen perustuvat ihmissuhteet. Nuoruusiällä kasvatuksellisen ohjaamisen sijasta tulisikin suosia nuoren autonomian tarpeita vastaavaa lämminhenkistä ja demokraattista kasvatusta, unohtamatta rajojen asettamisen merkitystä.

Tässä tutkimuksessa *vanhemmuutta* tarkasteltiin sekä vanhempien että nuorten arvioimana. Vanhempien arvioimaa vanhemmuutta lähestyttiin vanhemmuuden stressin ja vanhemmuustyytyväisyyden näkökulmista. Normatiivisesti vanhemmuuden rooli nähdään keskeisenä aikuisuuden kehitystehtävänä, mikä on sosio-kulttuurisesti rakennettua (Kuusinen, 1995; Simon, 1992). Vanhempien omaa kasvatusroolia koskeva sisäinen työmalli ja sitä koskevat uskomukset ja itse-odotukset ovat avainasemassa, silloin kun vanhemmat arvioivat vanhemmuuden roolissa koettua stressiä (Abidin, 1992). Sitoutumisen aste kasvatusrooliin muuntaa tai puskuroi vanhempana oloon vaikuttavien tekijöiden yhteyksiä kasvatuskäyttäytymiseen. Belskyn (1984) prosessimallissa vanhemmuuden perusteista esitetään, että vanhempien persoonalliset psykologiset resurssit (esim. vanhempana toimimisen taidot, kognitiiviset selviytymiskeinot), lapsen yksilölliset ominaisuudet (esim. lapsen sukupuoli, vaativuus) ja kontekstuaaliset tuki/stressilähteet (aviosuhde, sosiaaliset verkostot ja työ) vaikuttavat sekä suoraan että epäsuorasti vanhemmuuteen ja täten lapsen kehitykseen.

Vanhemmuuden stressi merkitsee vanhemman roolivelvollisuuksien toteuttamisessa koettuja epäpätevyiden tuntemuksia (Sabatelli & Waldron, 1995), jotka tulevat ymmärretyksi juuri vanhemman roolin merkittävydestä yksilön identiteetin ja minäkäsityksen muodostajina. Simonin (1992) tutkimuksesta tuli esiin, että naiset samaistuvat ja investoivat psykologisesti enemmän vanhemmuuden identiteettiin kuin miehet ja siksi naiset ovat haavoittuvaisempia vanhemman roolissa koetuille epäpätevyiden tuntemuksille. Keskeinen tutkimuslöydös osoitti, että mitä enemmän naiset kokivat vanhemman roolissa epäpätevyttä, sitä todennäköisemmin vanhemmuuden ja työn yhdistäminen lisäsi naisten psykologista ahdistusta.

Vanhemmuustyytyväisyydellä tarkoitetaan vanhempien positiivisia (onnellisuuden) tunteita ja asenteita lapsia, vanhempi-lapsi -suhteen laatua ja vanhemmuuden roolivelvoitteita kohtaan (Kurdek, 1998; Sabatelli & Waldron, 1995). Lerner ja Galambos (1985) osoittivat, että äidit, jotka olivat tyytymättömiä suhteessa lapseen, olivat torjuvia lasta kohtaan, mikä puolestaan näkyi lapsen vaikeana temperamenttinä. Myös vanhem-

pien korkea koulutus ja avioliiton onnellisuus on tutkimuksissa osoitettu olevan yhteydessä puolisoiden korkeampaan vanhemmuustyytyväisyyteen (Kinnunen, Koivunen, & Mauno, 1997; Rogers & White, 1998; Simons, Whitbeck, Conger, & Melby, 1990) ja lasten lukumäärä on puolestaan liitetty vanhemman roolin rajoitukseen (Kinnunen, Nätti, Happonen, Kalliolahti, Kelhala, & Mauno, 2000).

Nuorten vanhemmuusarviointien tutkimisessa hyödynnettiin Steinbergin ja kollegoiden (1992) vanhemmuusskaalajaottelua, jonka mukaan vanhemmuus jäsennettiin vanhempien läsnäoloa/rohkaisua, ajattelun tukemista ja valvontaa osoittaviin kasvatustyyliin. *Kasvatustyyli* merkitsee Darlingin ja Steinbergin (1993) kuvaamana vanhempien kasvatuksellisia arvoja ja asenteita, jotka vaikuttavat vanhempien taitavuuteen sosiaalisuudessaan. Vanhempien valvonnan vähäisyyttä ja lapsen tarpeiden laiminlyöntiä on pidetty huomionarvoisena riskitekijänä nuorten eriasteisiin sopeutumongelmiin (Baumrind, 1991; Elder, Nguyen, & Caspi, 1985; Scaramella, Conger, & Simons, 1999; Steinberg ym., 1994). Sen sijaan *hyväksyvä ja omaa ajattelua tukeva ja valvontaa* osoittava vanhemmuus yhdistetään nuorilla sosiaalisten taitojen, itseluottamuksen, sosiaalisen vastuullisuuden ja akateemisen suoriutumisen parempaan kehitykseen (Baumrind, 1989, 1991; Conger ym., 1992, 1993; Lempers, ym., 1989; Steinberg ym., 1992).

Myös vanhempien työssäkäyntiä pidetään vanhemmuuden roolivelvollisuuksien toteuttamista häiritsevänä tekijänä (Bumpusin, Crouterin, & McHalen, 1999; Frone, Yardley, & Markel, 1997). Esimerkiksi Bumpusin ym. (1999) tutkimuksesta tuli esiin, että perheessä, jossa molemmat puoliset ovat töissä, vanhemmat ovat vähemmän tietoisia nuorten päiväkulusta (kokemuksista, oleskelusta ja toiminnoista). Vanhempien työtunnit, roolikuormitus ja työpaineet kuvasivat työn vaatavuutta, jonka lisääntyessä vanhempien tieto nuortensa arkipäivästä vähentyi. Frone ym. (1997) olettivat, että työssä ylikuormittuminen ja ajallinen sitoutuminen työhön vähentävät vanhemmuuteen käytettävää aikaa ja energiaa työn ja perheen ristiriidan välittämänä. Edellä olevat tutkimukset viittaavat siihen, että vanhempien työhön liittyvät tekijät voivat heijastua negatiivisesti nuorten vanhemmuusarviointeihin.

Yksiselitteistä käsitystä siitä, mitä on nuorten hyvinvointi ei ole olemassa. Hyvinvointia kuvastaa nuoren itsetunto, elämänhallinta, koulutyöskentely, myönteiset sosiaaliset suhteet, koettu onnellisuus ja terveys, erilaisten psykososiaalisten ongelmien puuttuminen ja toimivat suhteet vanhempien ja nuorten välillä (Hermanson, Karvonen,

& Sauli, 1998). *Nuorten hyvinvointia* tarkasteltiin tässä tutkimuksessa myönteisen koulusuhteen, masentuneisuuden ja aggressiivisuuden kautta. Tutkimukset antavat ristiriitaisen kuvan sukupuolten välisistä eroista ulospäin- ja sisäänpäin suuntautuvien ongelmien yleisyydessä (Elder ym., 1985; Jacobson & Crockett, 2000; Karvonen, 1991; Välimaa, Kepler, & Yeganegi, 1995; Wångby, Bergman, & Magnusson, 1999). Tyttöjen ja poikien koulusuhteen ja masentuneisuuden arvioinneissa ei ole havaittu merkitseviä eroja (Conger ym., 1992, 1993), kun taas aggressiivisuudessa tyttöjen ja poikien välillä on löydetty eroa (Crick & Grotpater, 1995; Kokkonen, 1997). Tuloksista tulee esiin, että mitä enemmän nuoret arvioivat saavansa lämpöä, tukea ja valvontaa vanhemmiltaan, sitä myönteisempää on heidän koulusuhtautuminen (Steinberg ym., 1992). Vastaavasti on osoitettu tämänkaltaisen kasvatuksen ja erityisesti ajattelun tukemisen vähäisyyden yhteys masentuneisuuteen (Steinberg ym., 1994; Steinberg, 2000).

Viimeisenä tässä tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota nuorten *aggressiivisuuteen välittävänä mekanisminä* koetun vanhemmuuden ja nuorten hyvinvoinnin välisissä yhteyksissä. Patterson, DeBaryshe ja Ramsey (1989) osoittivat antisosiaalisen käyttäytymisen kehitysmallissa, miten rankaisevat, epäjohdonmukaiset kurinpitomenetelmät ja vähäinen valvonta olivat yhteydessä nuorten käyttäytymisongelmiin, kuten aggressiivisuuteen. Morrisonin ym. (1998) erotteluanalyysi paljasti, että vanhempien valvonta oli keskeinen muuttuja eroteltaessa aggressiivisesti käyttäytyviä oppilaita hyvin ja huonosti koulussa pärjääviin (ks. Galambos & Ehrenberg, 1997; Jacobson & Crockett, 2000). Kokko ja Pulkkinen (2000) vahvistivat aggressiivisuuden kielteisen vaikutuksen nuoren myöhempään koulusopeutumattomuuteen, mikä ilmeni tutkimuksessa huonona koulumenestymisenä, kiinnostuksen puutteena koulutyöskentelystä, koulurangaistuksina ja pinnaamisena. Näin ollen vähäinen valvonta lisää aggressiivisuutta, joka puolestaan heikentää nuorten koulusuhdetta; toisin sanoen aggressiivisuus nähtiin välittävänä tekijänä.

Baumrind (1989) osoitti, että autoritatiivisen kasvatuksen vähäisyys oli yhteydessä käytösongelmiin. Tutkimusten mukaan varhaislapsuuden aggressiivisuuteen liittyvät ongelmat saattavat ilmetä myöhemmässä iässä masennusoireina (Crick & Grotpater, 1995; Loeber & Hay, 1997; Patterson ym., 1989). Esimerkiksi aggressiivisuus saattaa välittää myös oman ajattelun tukemisen ja masentuneisuuden välisiä yhteyksiä siten, että vähäinen ajattelun tuki vanhemmuudessa lisää aggressiivisuutta, mikä näkyy lisääntyneenä masentuneisuutena.

Tutkimuksen tavoite

Tämän tutkimuksen päätavoitteena oli tarkastella vanhempien työn ja vanhemmuuden sekä nuorten hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä perheen stressimallin pohjalta (Conger, Reuter, & Conger, 2000; Galambos, Sears, Almeida, & Kolaric, 1995; Kinnunen & Pulkkinen, 2001). Mallin mukaisesti vanhempien työhön liittyvät tekijät ovat yhteydessä heidän kokemaansa vanhemmuuden stressiin ja vanhemmuustyytyväisyyteen. Lisääntyneen stressin ja tyytyväisyyden puolestaan ajatellaan heijastuvan nuorten vanhemmuusarviointeihin ja viime kädessä nuorten hyvinvointiarviointeihin (ks. kuvio 1).

Tässä tutkimuksessa etsitään siten vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

(1) Miten nuoret ja vanhemmat arvioivat vanhemmuutta: onko nuorten ja vanhempien arviointien välillä yhteyttä?

(2) Missä määrin vanhempien työhön liittyvät tekijät ovat yhteydessä vanhempien ja nuorten tekemiin vanhemmuusarviointeihin ja edelleen nuorten hyvinvointiarvioihin?

(3) Missä määrin vanhempien ja nuorten vanhemmuusarviointit ovat yhteydessä nuorten hyvinvointikokemuksiin?

(4) Välittääkö aggressiivisuus nuorten vanhemmuusarviointien ja nuorten myönteisen koulusuhteen ja masentuneisuuden välisiä yhteyksiä?

Tässä tutkimuksessa muodostettiin aikaisempien tutkimusten perusteella seuraavat hypoteesit:

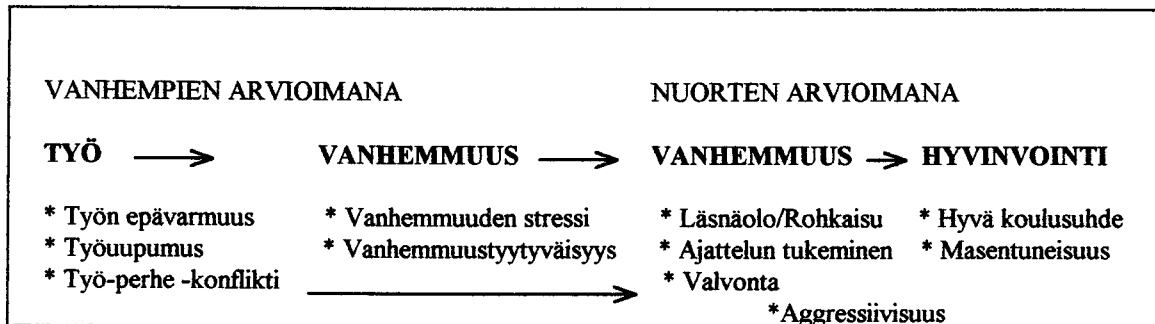
(1) Vanhempien ja nuorten vanhemmuusarviointien oletettiin olevan yhteydessä keskenään.

(2) Vanhempien työhön liittyvien tekijöiden oletettiin olevan yhteydessä etenkin vanhempien vanhemmuusarviointeihin, mutta myös nuorten vanhemmuus- ja hyvinvointiarviointeihin.

(3) Nuorten vanhemmuusarviointien oletettiin selittävän nuorten myönteistä koulusuhdetta ja masentuneisuutta siten, että erityisesti valvontaa sisältävä vanhemmuus ilmenee nuorten parempana koulusuhteena, kun taas ajattelun tukemisen vähäisyys vanhemmuudessa näkyy lisääntyneenä masentuneisuutena.

(4) Nuorten aggressiivisuuden oletettiin toimivan välittäjänä valvonnan ja positiivisen koulusuhteen välillä, kuten myös ajattelun tukemisen ja masentuneisuuden välillä. Mitä vähemmän valvontaa nuoret arvioivat saamassaan kasvatuksessa, sitä enemmän

aggressiivisuutta esiintyy, mikä puolestaan ilmenee koulusuhteen heikentymisenä. Samalla tavalla ajattelun tukemisen vähäisyys on yhteydessä nuorten lisääntyneeseen aggressiivisuuteen, mikä taas näkyy lisääntyneenä masentuneisuutena.

KUVIO 1. Tutkimusta jäsentävä malli

MENETELMÄ

Tutkittavat ja aineiston keruu

Tutkimus perustui ”Kotitalous, työ ja hyvinvointi” -projektiin, joka kuuluu Suomen Akatemian 1990-luvun talouskriisi -tutkimusohjelmaan. Tutkimuksen otos (n=1878) valittiin vuonna 1999 satunnaisotannalla Väestörekisterikeskuksen tiedostoista. Kunkin kotitalouteen lähetettiin kaksi kyselyä, joista toinen oli suunnattu mahdolliselle puolisolalle. Kaikkiaan vuonna 1999 kyselyyn vastasi 851 henkilöä ja 608 puolisoa. Vuonna 2000 kysely toistettiin samoilla kotitalouksilla, joista tavoitettiin tällä kertaa 655 henkilöä ja 468 puolisoa. Lisäksi vuonna 2000 kussakin perheessä asuville 12 - 16-vuotiaille lapsille lähetettiin erillinen kysely. Kaikkiaan lähetettiin 156 kyselyä, joista palautui 97. Tämä tutkimus käsittää ne 97 perhettä, joista yksi perheen lapsista sekä joko äiti tai isä ovat vastanneet kyselyyn. Samaan kotitalouteen kuuluvien henkilöiden tunnistamista varten lomakkeet koodattiin käyttämällä perhekohtaisia numerotunnuksia. Ohjeena oli, että lapset vastaavat itsenäisesti heille erikseen suunnattuun kyselyyn ja puoliset omiinsa. Tutkimus toteutettiin postikyselynä ja kaikki kyselyt palautettiin erillisissä kirjekuorissa.

Tutkimukseen osallistuneista nuorista pääosa kävi yläastetta (58 %) ja he olivat keskimäärin 14-vuotiaita. Tyttöjä heistä oli 50 ja poikia 47. Nuorten vanhemmat olivat keskimäärin 45-vuotiaita ja suurin osa vastanneista eli aviopariperheessä (88 %) ja lapsia oli tavallisesti kaksi (ks. taulukko 1). Ammatillisen opiston tai korkeakoulun suorittaneita oli äideistä 52 % ja isistä 34 %. Sekä äideistä että isistä oli mukana työelämässä 85 % ja työttömänä tai lomautettuna oli 6 %. Neljäsosa vanhemmista oli ollut työttömänä tai lomautettuna viimeisen viiden vuoden aikana. Sosioekonomisen aseman mukaan työssäkäyvistä isistä noin 34 % oli työntekijöitä ja 30 % alempia toimihenkilöitä, kun taas äideistä yli puolet oli alempia toimihenkilöitä. Enemmistö työssä olevista vanhemmista oli pysyvissä työsuhteissa ja kokoaikatyötä teki isistä 97 % ja äideistä 87 %. Keskimääräinen työaika oli 42 tuntia/viikko, joskin isistä huomattavasti suurempi osa (47 %) teki yli 40 tuntista työviikkoa verrattuna äitien osuuteen (18 %).

Tässä tutkimuksessa vastanneet vanhemmat edustivat hyvin alkuperäisotosta käytettävien taustatietojen (ammatillinen koulutus, toiminta tällä hetkellä, sosioekonominen asema ja työsuhde) osalta (ks. Kinnunen, Nätti, Happonen, Kalliolahti, Kelhämä, & Mauno, 2000). Verrattaessa tämän tutkimuksen osallistujia (n = 97) Kinnusen ym. vuoden 2000 tutkimusjoukkoon eroa oli ainoastaan naisten ikäryhmissä siten, että tässä tutkimuksessa 56 % naisista kuului 35 - 44-vuotiaiden ikäryhmään, kun Kinnusen ym. alkuperäisessä otoksessa 32 % naisista kuului ikäryhmään 45 - 54. Erot selittyvät tutkimuksen kohteella: mukana olivat lapsiperheet.

Kyselyjen sisältö ja muuttujat

Vanhemmille suunnattu ”Kotitalous, työ ja hyvinvointi” -kysely koostui seuraavista osista: 1) taustatiedot, 2) työolot, 3) työn muutokset, 4) hyvinvointi työssä, 5) arki, talous ja perhe-elämä, 6) koettu terveydentila ja 7) henkilökohtaiset näkemykset. Tutkimuksessa hyödynnettiin taustatietoja, vanhemmuutta ja työtä tarkastelevia kysymyksiä. 12 - 16-vuotiaiden nuorten ajatuksia ja tuntemuksia kartoittava kysely sisälsi osat, joissa mitattiin suhdetta vanhempiin, vanhempien työssäkäyntiä, rahankäyttöä ja suhdetta alkoholiin, nuorten hyvinvointia ja läheisiä ihmissuhteita. Tässä käytettiin seuraavia osia: suhde vanhempiin, ajatuksia koulusta, miltä minusta tuntuu ja oman käyttäytymisen arviointi.

TAULUKKO 1. Tutkittavien nuorten vanhempien taustatiedot

Taustatekijät	isät (n = 86)		äidit (n = 93)	
	n	%	n	%
Ikä vuosina				
alle 34	2	2		
35-44	25	30	52	56
45-54	51	60	39	42
yli 55	7	8	2	2
Siviilisääty				
naimaton	-	-	1	1
avio- tai avoliitossa	84	98	84	90
leski tai eronnut	2	2	8	9
Ammatillinen koulutus				
ei mitään tai kurssi	24	28	23	25
ammattillinen koulutus	33	38	21	23
ammattillinen opisto	23	27	38	41
korkeakoulu	6	7	10	11
Kotona asuvien lasten lukumäärä				
1	24	29	25	27
2	31	37	33	35
3-9	29	34	35	38
Toiminta tällä hetkellä				
palkansaaja	55	64	70	77
yrittäjä tai maanviljelijä	18	21	7	8
työtön tai lomautettu	5	6	6	6
opiskelija, eläkeläinen, hoitaa omaa kotitaloutta	8	9	8	9
Sosioekonominen asema¹⁾				
työntekijä	25	34	20	26
alempi toimihenkilö	22	30	42	55
ylempi toimihenkilö	11	15	8	11
yrittäjä	15	21	6	8
Työsuhte¹⁾				
pysyvä	69	97	68	88
määräaikainen	2	3	9	12
Työsuhteen luonne¹⁾				
kokoaikatyö	71	97	67	87
osa-aikatyö	2	3	10	13

¹⁾ Tiedot koskevat vain työssä olevia.

Osiosta rakennettiin summamuuttujia, joiden reliabiliteettia arvioitiin Cronbachin α -kertoimella. Summamuuttujat muodostettiin keskiarvomuuttujina alkuperäisen arviointiasteikon säilyttämiseksi. Tarvittaessa pisteasteikko käännettiin. Mitä isompi summamuuttujan pistemäärä oli, sitä enemmän nimettyä ilmiötä esiintyi.

Nuorten vanhemmuusarviointit. Nuorten kokemuksia kasvatuksesta tarkasteltiin Steinbergin, Lambornin, Dornbuschin ja Darlingin (1992) formuloimalla ohjaavan vanhemmuuden osioita kartoittavalla kysymyspatteristolla. *Läsnäolo ja rohkeisuus* -asteikko (Involvement) käsitti 9 osiota (esim. ”Vanhempani kannustavat minua itsenäiseen ajatteluun”, ”Silloin, kun vanhempani haluavat minun tekevän jotain, he selittävät miksi”), joiden vastausvaihtoehdot olivat 1-4 (1 = voimakkaasti eri mieltä, 4 = voimakkaasti samaa mieltä). Osiosta muodostetun summamuuttujan Cronbachin α -kerroin oli .77.

Ajattelun tukemista (Psychological autonomy granting) mittasi 9 väitettä (esim. ”Vanhempani antavat minun tehdä omia suunnitelmia asioista, joita itse todella haluan tehdä”, ” Jos saan koulussa huonon arvosanan, vanhempani syyllistävät minua siitä”), joita arvioitiin arviointiasteikolla 1-4. Muodostetun summamuuttujan Cronbachin α -kerroin oli .69. *Valvontaa* (Strictness/supervision) selvitettiin kahdella kysymyssarjalla, missä tiedusteltiin vanhempien yritystä ottaa selvää (1 = eivät lainkaan, 4 = eivät yritä, koska tietävät joka tapauksessa) ja tosiasiallista tietoa (1 = eivät tiedä, 3 = tietävät täysin) nuoren menemisistä. Valvonnan summamuuttujan Cronbachin α -kerroin oli .83.

Nuorten hyvinvointiarviointit. Nuorten subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimiseksi kyselylomakkeesta käytettiin seuraavia summamuuttujiksi tiivistettyjä asteikkoja *kouluasenne* (Attitude to school), *masentuneisuus* (Depression) ja *aggressiivisuus* (Aggression). Nuorten ajatuksia koulusta ja masentuneisuutta on mitattu Reynoldsin ja Kamphausin (1992) kehittämällä BASC-arviointijärjestelmällä. Vastausvaihtoehdot olivat kyllä (= 2) tai ei (= 1). Myönteinen suhde kouluun sisälsi 10 väittämää (esim. ”En välitä koulusta lainkaan (käännetty)”, ”Minulle on tärkeää, että saan tehtävät valmiiksi”), joiden summamuuttujan alfa-kerroin oli .82. Summamuuttujan korkea pistemäärä kertoi myönteisemmästä koulusuhteesta (vaihteluväli 1-2). Masentuneisuutta kuvasi 13 väittämää (esim. ”En välitä enää mistään”, ”Minusta tuntuu, että olen tyhmä verrattuna ystäviini”), jonka summamuuttujan alfa-kerroin oli .86. Masentuneisuutta mittaavien osioiden vastaukset käännettiin siten, että mitä isompi masentuneisuuden summamuuttujan pistemäärä oli (vaihteluväli 1- 2), sitä enemmän nuori raportoi ala-

kuloisuudesta, itseluottamuksen ja mielihyvän kokemisen puutteesta. Aggressiivisuutta tutkittiin Pulkkisen (1996) emotion ja käyttäytymisen säätelyyn perustuvalla mallilla, joka sisälsi 6 osiota (esim. ”Kiusaan toisia tai käyn kiinni ilman mitään syytä”, ”Kiusaan pienempiä ja heikompia oppilaita”). Vastausvaihtoehdot olivat 0-3 (0 = ei sovi minuun ollenkaan, 3 = sopii minuun erittäin hyvin) ja alfa-kerroin oli .69. Mitä isompi aggressiivisuuden summamuuttujan pistemäärä oli, sitä enemmän nuori arvioi käyttäytyvänsä aggressiivisesti (vaihteluväli 0-3).

Vanhempien vanhemmuusarvioinnit. Tässä tutkimuksessa käytettiin vanhempien kyselylomakkeesta *vanhemmuuden stressi* -skaalaa, jota mitattiin Abidinin (1990) kehittämällä Parenting Stress Index (PSI) -mittarin kuudella osiolla (esim. ” Vanhempana oleminen on ollut raskaampaa kuin mitä odotin”, ”Vanhemmuuden velvoitteet ovat saaneet minut tuntemaan olevani ansassa”). Osiota arvioitiin Likert-asteikolla 1 (= täysin eri mieltä) - 5 (= täysin samaa mieltä). Vanhemmuuden stressistä muodostetun summamuuttujan Cronbachin α -kerroin oli äideillä .81 ja isillä .87. Vanhemmuutta tarkasteltiin myös *vanhemmuustyytyväisyytenä*, jota arvioitiin Kurdekin (1998) kehittämällä kolmella tyytyväisyyden osiolla (”tyytyväisyys suhteessa lapsiin, rooliin vanhempana ja vanhempana toimimiseen”). Arviointiasteikko oli viisiportainen (1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen). Muodostetun summamuuttujan alfa-kerroin oli äideillä .87 ja isillä .79.

Vanhempien työ. Työhön liittyvistä tekijöistä muodostettiin seuraavat summamuuttajat: työn epävarmuus, työuupumus ja työ-perhe -konflikti. *Epävarmuutta työn jatkuvuudesta* selvitettiin Caplanin, Cobbin, Frenchin ja Pinneauin (1980) mittarilla, joka koostui neljästä työn pysyvyyttä ja tulevaisuutta kuvaavasta väittämästä (esim. ”Kuinka varma olet, että nykyinen työsi jatkuu?”). Arviointiasteikko oli 1-5 (1 = erittäin varma, 5 = erittäin epävarma). Alfa-kertoimet olivat äitien arvioiden osalta .62 ja isien .72. *Työuupumusta* tarkasteltiin Maslachin ja Jacksonin kehittämällä (1982) burnout -mittarilla, jonka neljä osiota (esim. ”Tunnen olevani henkisesti väsynyt työstäni”, ”Tunnen olevani kuitti työpäivän lopussa”) kertovat työntekijän emotionaalisesta väsymyksestä. Vastausvaihtoehtoina olivat 1 = ei koskaan/erittäin harvoin, 2 = silloin tällöin, 3 = melko usein, 4 = usein ja 5 = jatkuvasti. Työuupumuksen alfa-kerroin oli äideillä .85 ja isillä .93.

Työ-perhe -konfliktia kartoitettiin Stephensin ja Sommerin (1996) monidimensio-naalisella skaalalla, jossa työn ja perheen välistä ristiriitaa mitattiin 3:lla vanhempien

kuormittuneisuudesta kertovalla väittämällä (esim. ”Työni vaatimukset vaikeuttavat hyvän suhteen ylläpitämistä puolisoon ja lapsiin”). Vastausten vaihteluväli oli 1-5 (1 = täysin samaa mieltä, 5 = täysin eri mieltä). Cronbachin alfa-kertoimiksi saatiin äideillä .80 ja isillä .84. Taustamuuttujana käytettyä *taloudellista stressiä* mitattiin Voydanoffin ja Donellyn (1998) kolmen kysymyksen sarjalla (esim. ”Kuinka varmana koet oman tai perheesi taloudellisen tilanteen?”), joihin vastattiin viisiportaisen asteikon mukaan (1= ei ongelmia, 5 = hyvin paljon). Taloudellista stressiä kuvaavan summamuuttujan alfa-kerroin oli äideillä .92 ja isillä .90.

Tilastolliset analyysit

Aineiston yleiskuvan hahmottamiseksi tutkittiin nuorten ja vanhempien vanhemmuus-arviointeja aluksi tarkastelemalla osioiden jakaumia (frekvenssit, prosentit) ja keskiarvoja (sukupuolivertailut tehtiin t-testeillä). Muuttujien keskinäisiä yhteyksiä tutkittiin Pearsonin korrelaatiokertoimella. Pääanalyysimenetelmänä käytettiin hierarkkista regressioanalyysia (enter-menetelmää), jossa naisten ja miesten vanhemmuusarvioinnit (vanhemmuuden stressi ja vanhemmuustyytyväisyys) olivat aluksi selitettävänä muuttujina, kun selittäjinä toimivat taustatekijät ja työhön liittyvät tekijät. Lisäksi regressioanalyysillä tutkittiin vanhempien taustatekijöiden ja työhön liittyvien tekijöiden yhteyttä nuorten arvioimiin kasvatuskokemuksiin. Hierarkkisella regressioanalyysillä etsittiin myös aggressiivisuuden välittäviä vaikutuksia nuorten koetun vanhemmuuden ja hyvinvoinnin välillä.

TULOKSET

Vanhemmuus nuorten ja vanhempien arvioimana

Vanhemmuus nuorten arvioimana. Tytöt ja pojat arvioivat saamansa kasvatusta hyvin samalla tavalla (ks. taulukko 2). Vanhempien *läsnäoloa ja rohkaisua* kuvaavista osioista kävi selkeästi ilmi, että yli 90 % sekä tytöistä että pojista luotti vanhempiensa apuun ongelmatilanteissa ja arvioi vanhempiensa tuntevan ystävänsä. Edelleen osioiden tarkastelu osoitti, että tytöistä 88 % ja pojista 85 % arvioi vanhempiensa kannusta-

TAULUKKO 2. Nuorten vanhemmuusarviot

Läsnäolo/Rohkaisu kasvatuksessa	Työt (n=50)				Pojat (n=47)			
	n ^a	% ^a	ka	s	n ^a	% ^a	ka	s
•Voin luottaa siihen, että vanhempani auttavat minua, jos minulla on jokin ongelma	47	94	3.56	.67	45	96	3.55	.58
•Vanhemmat tietävät, keitä ystäväni ovat	45	90	3.36	.72	43	92	3.32	.69
•Vanhempani kannustavat minua itsenäiseen ajatteluun	44	88	3.26	.72	40	85	3.26	.68
•Vanhempani auttavat minua kotitehtävien kanssa, jos niissä on jotakin sellaista, mitä en ymmärrä	43	86	3.38	.97	41	87	3.30	.86
•Vanhemmat kannustavat minua jatkuvasti tekemään parhaani kaikessa mitä teen	43	86	3.34	.77	39	83	3.26	.90
•Silloin kun saan huonon arvosanan koulussa, vanhempani kannustavat minua ponnistelemaan lujemmin	43	86	3.31	.80	39	83	3.23	.73
•Perheessäni pidetään hauskaa yhdessä	36	72	2.90	.79	39	83	2.98	.64
•Vanhemmat viettävät aikaa kanssani jutellen	35	70	2.80	.78	33	70	2.72	.77
•Silloin kun vanhempani haluavat minun tekevän jotain, he selittävät miksi	31	62	2.75	.81	31	66	2.72	.87

^a ”jossain määrin” tai ”voimakkaasti samaa mieltä” vastanneiden lukumäärät ja prosentit

Ajattelun tukeminen	n ^a	% ^a	ka	s	n ^a	% ^a	ka	s
•Vanhempani antavat tehdä omia suunnitelmia asioista, joita itse todella haluan tehdä (samaa mieltä)	45	90	3.32	.71	39	83	3.24	.77
•Jos saan koulussa huonon arvosanan, vanhempani syyllistävät minua siitä	44	88	1.56	.76	32	68	2.09	1.0
•Vanhempani eivät ota minua mukaan yhteiseen tekemiseen, jos teen jotakin sellaista, josta he eivät pidä	39	78	1.69	.89	33	70	1.96	.89
•Jos saan koulussa huonon arvosanan, vanhempani saavat oloni tuntemaan tosi kurjalta	39	78	1.74	.90	32	68	2.04	.97
•Kun kiistelen vanhempieni kanssa jostakin, he sanovat usein tyyliin: ”Tiedät kyllä paremmin kunhan kasvat aikuiseksi”	34	68	2.12	.87	27	57	2.36	.94
•Vanhempani suhtautuvat minuun välinpitämättömästi tai epäystävällisesti, jos teen jotakin, josta he eivät pidä	32	64	2.06	1.03	31	66	2.21	.83
•Vanhempani antavat ymmärtää, että heidän ajatuksensa tai näkemyksensä ovat oikeassa ja että minun ei tulisi kyseenalaistaa niitä	32	64	2.22	.89	21	45	2.53	.99
•Vanhempani sanovat, että aikuisten kanssa ei pitäisi kiistellä	28	56	2.20	.89	24	51	2.34	.94
•Vanhempani sanovat, että on parempi antaa kiistatilanteissa periksi kuin vihastuttaa muita	24	48	2.58	.88	25	53	2.49	.86

^a ”jossain määrin” tai ”voimakkaasti eri mieltä” vastanneiden lukumäärät ja prosentit

van heitä itsenäiseen ajatteluun. Sen sijaan yhtä myönteisesti ei arvioitu vanhempien pyrkimystä perustella pyyntöjään lapsilleen, sillä vain yli 60 % tytöistä ja pojista katsoi saavansa perusteluja.

Oman ajattelun tukemisesta tyttöjen käsitykset näyttivät poikia myönteisimmiltä. Tytöistä 90 % ja pojista 83 % oli sitä mieltä, että vanhemmat sallivat heidän tehdä haluamistaan asioista suunnitelmia ja yli 78 % tytöistä ja 70 % pojista arvioi vanhempiensa ottavan heidät mukaan yhteiseen tekemiseen. 32 % pojista ja 22 % tytöistä koki, että huonon koulumenestyksen vuoksi vanhemmat saavat tuntemaan heidän olonsa kurjaksi ja edelleen 32 % pojista ja 12 % tytöistä ajatteli vanhempiensa syyllistävän heitä huonoista arvosanoista. Tytöistä 48 % ja pojista 53 % arvioi, että kiistatilanteissa on parempi antaa periksi kuin vihastuttaa muita.

Kysyttäessä kuinka paljon vanhemmat yrittävät ottaa selvää lastensa vapaa-ajan menoista, tytöistä suurempi osa kuin pojista katsoi vanhempiensa harjoittavan tämänkaltaista *valvontaa* (ks. taulukko 2). Sen sijaan siinä, missä määrin vanhemmat todella ovat tietoisia lastensa menoista, tyttöjen ja poikien arviot olivat hyvin samankaltaisia. Tulokset paljastivat myös, että tyttöjen ja poikien arvioiden mukaan suurin osa vanhemmista ei ollut täysin tietoinen, missä lapset viettävät vapaa-aikaansa. Arki-iltoina tavanomaisin kotiintuloaika sekä tytöillä (54 %) että pojilla (63 %) on yhdeksän ja kymmenen välillä. Viikonlopun kotiintuloaika oli pojista 30 %:lla ja tytöistä 22 %:lla kello yhden-toista jälkeen. Huomionarvoista oli, että osalla nuorista kotiintuloaika oli aamuyöstä kahdelta tai jopa aamu seitsemältä. Kaiken kaikkiaan kasvatusta kuvaavien summa-*muuttujien* perusteella (ks. taulukko 3) kävi ilmi, että ajattelun tukemisessa tyttöjen ja poikien keskiarvot erosivat toisistaan ($p = .03$). Tyttöjen arviot olivat myönteisempiä kuin poikien. Sen sijaan muissa kasvatuksen komponenteissa ei ilmennyt eroja.

Vanhemmuus vanhempien arvioimana. Vanhemmuutta vanhempien arvioimana selvitettiin vanhemmuuteen liittyvänä stressinä ja tyytyväisyytenä. Osiotason tarkastelusta tuli esiin, että naisista 29 % ja miehistä 17 % oli joko melko tai täysin samaa mieltä siitä, että vanhempana olo on ollut raskaampaa kuin mitä odotti (ks. taulukko 4). Lisäksi oli nähtävissä, että vanhempana olo voidaan kokea rajoittavana. Tämä kuvastui siitä, että 25 % naisista ja 22 % miehistä koki, että lasten tarpeet ohjaavat heidän elämäänsä. Naisista 91 % ja miehistä 83 % oli joko melko tai erittäin tyytyväisiä suhteessa lapsiin.

TAULUKKO 2. Nuorten vanhemmuusarviot

Kasvatukseen kuuluva valvonta	Tytöt (n=50)				Pojat (n=47)			
	n	%	ka	s	n	%	ka	s
Vanhemmat yrittävät ottaa selvää (”yrittävät tosi paljon” vastanneiden osuus)								
•minne menee iltaisin	25	50	3.14	.78	20	43	2.91	.80
•mitä tekee vapaa-aikana	19	38	2.82	.85	13	28	2.66	.87
•missä on koulun jälkeen iltapäivällä, ennen vanhempien kotiin tuloa	13	26	3.00	1.06	8	17	2.66	1.06
Vanhemmat todella tietävät (”tietävät täysin” vastanneiden osuus)								
•minne menee iltaisin	23	46	2.44	.54	21	45	2.40	.58
•mitä tekee vapaa-aikana	14	28	2.24	.52	15	32	2.28	.54
•missä on koulun jälkeen iltapäivällä, ennen vanhempien kotiin tuloa	21	42	2.31	.68	18	38	2.28	.65
	Tytöt (n=44)		Pojat (n=43)					
	n	%	n	%				
Kotiintuloaika iltaisin koulupäivinä								
•18.00 - 20.30	23	10	21	9				
•21.00 - 22.00	54	24	63	27				
•22.30 - 24.00	23	10	16	7				
Kotiintuloaika iltaisin viikonloppuna								
•19.00 - 20.30	12	5	2	1				
•21.00 - 22.30	36	15	26	11				
•23.00 - 01.00	28	12	53	22				
•02.00 - 07.00	24	10	19	8				

TAULUKKO 3. Nuorten kasvatuserviointeja kuvaavat summamuuttujat ja t-testit

	Tytöt (n=50)		Pojat (n=47)		t	p
	ka	s	ka	s		
Läsnäolo/Rohkaisu kasvatuksessa	3.18	.52	3.15	.38	.33	.74
Ajattelun tukeminen	3.01	.44	2.80	.48	2.25	.03
Kasvatukseen kuuluva valvonta	2.66	.54	2.53	.59	1.10	.28

Omaa vanhempana toimimista arvioitiin hieman kriittisemmin, sillä tyytyväisiä naisista oli 77 % ja miehistä 68 %. Yleisesti ottaen naiset ja miehet kokivat lasten kasvatuksen, vanhempana toimimisen ja vanhemmuuden roolin velvoitteet verraten myönteisesti. Taulukosta 5 nähdään, että sukupuolten välillä ei ollut eroja vanhemmuuden stressin eikä vanhemmuustyytyväisyyden summamuuttujien keskiarvojen mukaan.

TAULUKKO 4. Vanhempien arviot vanhemmuudestaan osiotasolla kuvattuna

Vanhemmuuden stressi	Naiset (n=90)				Miehet (n=83)			
	n ^a	% ^a	ka	s	n ^a	% ^a	ka	s
Kuinka suhtautuu vanhempana oloon ja perhe-elämään								
Epäpätevyyden kokemukset								
•Vanhempana oleminen on ollut raskaampaa kuin mitä odotin	26	29	2.64	1.14	14	17	2.40	1.06
•Minulla on usein ollut tunne, etten pysty toimimaan kovin hyvin vanhempana	14	16	2.28	1.03	12	15	2.30	1.04
•Minulla on ollut enemmän ongelmia lasten kasvatuksessa kuin mitä odotin	12	13	2.14	1.01	7	8	2.17	.95
Roolirajoitukset								
•Minusta on usein tuntunut siltä, että lasten tarpeet ohjaavat elämäni	22	25	2.47	1.15	18	22	2.52	1.12
•Lasten saamisen jälkeen minusta on tuntunut siltä, etten voi juuri koskaan tehdä niitä asioita, joita haluaisin	3	3	1.72	.85	5	6	1.83	.85
•Vanhemmuuden velvoitteet ovat saaneet minut tuntemaan olevani ansassa	2	2	1.64	.83	4	5	1.71	.93

^a ”melko samaa mieltä” tai ”täysin samaa mieltä” vastanneiden lukumäärät ja prosentit

Vanhemmuustyytyväisyys	Naiset (n=92)				Miehet (n=84)			
	n ^a	% ^a	ka	s	n ^a	% ^a	ka	s
Kuinka tyytyväinen olet?								
•Suhteeseesi lapsiin	88	91	4.43	.70	80	83	4.35	.65
•Rooliisi vanhempana	77	79	3.97	.73	72	74	3.99	.57
•Vanhempana toimimiseesi	75	77	3.90	.74	66	68	3.85	.63

^a ”melko tyytyväisesti” tai ”erittäin tyytyväisesti” vastanneiden lukumäärät ja prosentit

TAULUKKO 5. Vanhempien vanhemmuusarviointeja kuvaavat summamuuttujat ja t-testit

	Naiset (n=92)		Miehet (n=84)		df	t	p
	ka	s	ka	s			
Vanhemmuuden stressi	2.16	.73	2.15	.77	79	.00	1.00
•vanhemmuuteen liittyvät epäpätevyyden kokemukset	2.36	.88	2.29	.90	79	-.60	.55
•vanhemmuuteen liittyvät roolirajoitukset	1.97	.81	2.02	.77	79	.48	.63
Vanhemmuustyytyväisyys	4.10	.65	4.10	.52	80	-.20	.84

Vanhempien vanhemmuusarviointien yhteydet. Taulukosta 6 havaitaan, että äitien ja isien kokemukset vanhemmuuden stressistä olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä toisiinsa ($r = .38, p < .001$). Mitä voimakkaammin perheen äidit kokivat epäpätevyiden tunteuksia ja vanhemmuuden roolin rajoittavana, sitä todennäköisemmin myös isät tekivät vastaavia arvioita. Vanhempien vanhemmuustyytyväisyydestä muodostetut summamuuttujat korreloivat melkein merkitsevästi keskenään ($r = .22, p < .05$). Mitä tyytyväisempiä äidit olivat vanhemmuuteensa, sitä tyytyväisempiä myös isät olivat vanhempana oloon ja päinvastoin.

Nuorten ja vanhempien vanhemmuusarviointien yhteydet. Nuorten ja vanhempien mielipiteet vanhemmuudesta olivat yhteydessä toisiinsa (ks. taulukko 6). Vanhempien kokema vanhemmuuden stressi oli isien kohdalla tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä nuorten arviointeihin ajattelun tukemisesta ($r = -.28, p < .05$). Mitä enemmän isä koki vanhemmuutensa stressaavana, sitä todennäköisemmin nuori kuvasi vanhemmuuden sisältävän vähän nuoren oman ajattelun vahvistamista. Läsnaolo ja rohkaisu kasvatuksessa oli yhteydessä äitien ($r = .23, p < .05$) ja isien ($r = .37, p < .01$) vanhemmuustyytyväisyyteen. Äidit ja isät olivat sitä tyytyväisempiä vanhemmuutensa, mitä enemmän nuoret arvioivat vanhemmiltaan saamaansa läsnaoloa ja rohkaisua kasvatuksessaan.

Tarkasteltaessa erikseen tyttöjen ja poikien kasvatuskokemusten yhteyttä vanhempien vanhemmuusarviointeihin (ks. liite 1, taulukko 1), löytyi äitien kokeman vanhemmuuden stressin ja tyttöjen valvontaan liittyvien kasvatuskokemusten väliltä negatiivinen yhteys ($r = -.41, p < .01$). Mitä enemmän äiti koki vanhempana olon rasittavana, sitä todennäköisemmin tytöt kokivat äitien valvonnan vähäisenä.

Edelleen vastaavuuksista (liite 1, taulukko 1) kävi ilmi, että poikien arviot kasvatukseen kuuluvasta läsnaolosta/rohkaisusta ($r = .48, p < .01$) ja ajattelun tukemisesta ($r = .41, p < .01$) korreloivat tilastollisesti merkitsevästi miesten kokemuksiin vanhemmuustyytyväisyydestään. Miehet olivat suhteessa lapsiin ja vanhempana toimimiseen sitä tyytyväisempiä, mitä enemmän lämpöä, yhdessäoloa ja mielipiteiden ja tarpeiden huomioon ottamista pojat arvioivat kasvatuksessaan. Äitien vanhemmuustyytyväisyyden ja tyttöjen tai poikien kasvatusarviointien välillä ei samankaltaisia yhteyksiä ilmennyt.

Taulukko 6. Taustatekijöiden, työhön liittyvien tekijöiden, vanhemmuusarviointien ja nuorten hyvinvoinnin väliset yhteydet miehillä ja naisilla

Muuttuja	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1. Ikä	.58**	-.01	-.26*	.17	.24	.03	-.08	.15	-.05	-.10	.02	.04	.20	-.03	.07
2. Koulutus	.02	.31**	-.08	-.14	-.21	.11	.13	.04	.09	.23*	-.09	-.10	.02	.09	-.23*
3. Lasten lukumäärä	-.32**	.00	.98**	.12	-.10	.09	.09	-.05	.03	.07	.04	.13	.12	-.39**	-.08
4. Taloudellinen stressi	-.11	-.04	.16	.78**	.53**	.25*	.13	.15	-.29**	-.00	-.20	-.04	-.02	.13	-.09
5. Työn epävarmuus	-.06	-.05	.12	.27*	.09	.33**	.06	.06	-.35**	-.01	-.16	.07	.17	.01	-.04
6. Työuupumus	.16	.04	.04	.16	.08	.27*	.49**	.37**	-.29*	.13	-.04	.14	.05	-.08	-.06
7. Työ-perhe konflikti	.08	.02	.21	.10	-.13	.56**	.29*	.39**	-.16	.17	-.08	.08	-.04	.11	-.07
8. Vanhemmuuden stressi	.13	.06	.24*	.20	.06	.35**	.39**	.38**	-.46**	-.16	-.28*	.03	.08	.14	.10
9. Vanhemmuus-tyytyväisyys	-.08	-.05	.08	.09	-.01	-.05	-.10	-.32**	.22*	.37**	.31**	.04	.01	-.19	.05
10. Rohkaisu /Läsnäolo	.02	.17	.23*	-.07	-.10	-.02	-.16	-.13	.23*	-	.20	.35**	.24*	-.14	-.13
11. Ajattelu	-.07	-.06	.20	-.18	-.18	-.05	-.09	-.10	.19	.20	-	.14	.18	-.22*	-.23*
12. Valvonta	-.01	.10	-.08	-.09	.21	-.16	-.13	-.21*	.07	.35**	.14	-	.35**	-.18	-.29**
13. Kouluasenne	.16	.08	.09	-.06	.11	-.01	-.11	-.01	.00	.24*	.18	.35**	-	-.31**	-.32**
14. Masentuneisuus	-.08	-.11	.08	.15	.19	-.14	-.06	-.10	.09	-.14	-.22*	-.18	-.31**	-	.27**
15. Aggressiivisuus	.10	-.17	-.08	.04	-.05	.03	.05	.15	.01	-.13	-.23*	-.29**	-.32**	.27**	-

Tummennetun diagonaalilin yläpuolella olevat korrelaatiot ovat miesten ja alapuolella ovat naisten. Diagonaalilla näkyvät vanhempien arvioiden keskinäiset korrelaatiot.

* $p < .05$, ** $p < .01$

Vanhempien työ: yhteydet vanhempien ja nuorten vanhemmuusarviointeihin ja nuorten hyvinvointiin

Vanhempien vanhemmuusarviointit: Korrelaatiot ja regressioanalyysi. Vanhempien taustatekijöiden ja työhön liittyvien tekijöiden (ks. keskiarvot ja hajonnat liitteessä 1, taulukko 2) yhteydet vanhempien vanhemmuuden stressin ja vanhemmuustyytyväisyysarviointeihin on esitetty taulukossa 6. Naisten taustatekijöistä lasten lukumäärä oli positiivisessa yhteydessä heidän kokemaansa vanhemmuuden stressiin ($r = .24, p < .05$) eli mitä useampia lapsia perheessä oli, sitä raskaampana äidit kokivat vanhemmuutensa. Sen sijaan miehillä taloudelliset huolet olivat negatiivisesti yhteydessä vanhemmuustyytyväisyyteen ($r = -.29, p < .01$): mitä enemmän oli taloudellista stressiä, sitä tyytymättömämpiä miehet olivat suhteessa lapsiin, vanhemman rooliin ja vanhempana toimimiseen.

Työstä perheeseen konflikti oli tilastollisesti erittäin merkitsevästi yhteydessä kumpaisenkin puolison vanhemmuuden stressikokemuksiin. Jos työn ja perhevelvoitteiden yhteensovittamisessa koettiin ristiriitoja, sitä todennäköisemmin vanhempana olo koettiin ongelmallisena. Niin ikään työuupumus oli molemmilla positiivisesti yhteydessä vanhempana olon raskauteen (naiset $r = .35, p < .01$; miehet $r = .37, p < .01$). Mitä enemmän työuupumusta koettiin, sitä ilmeisemmin vanhempana olo tuntui hankalalta. Taulukosta 6 nähdään, että selittävistä tekijöistä keskenään voimakkaimmin korreloivat työuupumus ja työ-perhe -konflikti (miehet $r = .49, p < .01$, naiset $r = .56, p < .01$) sekä työn epävarmuus ja taloudellinen stressi (miehet $r = .53, p < .01$; naiset $r = .27, p < .05$).

Miesten ja naisten kokeman vanhemmuuden stressin selittyminen taustatekijöillä ja työhön liittyvillä stressitekijöillä hierarkkisessa regressioanalyysissä on esitetty taulukossa 7. Valitut tekijät selittävät yhteensä 26 % sekä miesten että naisten vanhemmuuden stressin vaihtelusta. Taustatekijät selittävät naisten vanhemmuuden stressin vaihtelua tilastollisesti merkitsevästi (13 %). Lasten lukumäärä oli melkein merkitsevä selittäjä siten, että lasten lukumäärän kasvu lisäsi naisten kokemaa vanhemmuuden stressiä. Sen sijaan työtä kuvaavat tekijät selittivät miehillä 17 % vanhemmuuden stressin vaihtelusta ja naisilla 13 %, molempien selitysosuudet olivat tilastollisesti merkitseviä. Näistä tekijöistä työ-perhe -konflikti selitti melkein merkitsevästi vanhemmuuden stressiä niin miehillä kuin naisilla.

TAULUKKO 7. Miesten ja naisten vanhemmuuden stressin ja vanhemmuustyytyväisyyden selittyminen taustamuuttujilla ja työhön liittyvillä tekijöillä: hierarkkinen regressioanalyysi

Selittäjät	Vanhemmuuden stressi				Vanhemmuustyytyväisyys			
	Miehet (n=65)		Naiset (n=75)		Miehet (n=65)		Naiset (n=75)	
Askel 1								
<i>Taustamuuttujat</i>	r	β	r	β	r	β	r	β
1. Ikä	.18	.16	.05	.08	.05	-.01	-.05	-.03
2. Ammatillinen koulutus	.06	.00	.07	.04	.11	.13	-.07	-.07
3. Lasten lukumäärä	-.06	-.05	.29**	.23*	.04	.09	.07	.10
4. Taloudellinen stressi	.22	.07	.19	.10	-.25*	-.14	-.05	-.08
ΔR ²		.09		.13*		.08		.02
Askel 2								
<i>Työhön liittyvät tekijät</i>								
4. Työn epävarmuus	.27**	.13	.02	.02	-.27*	-.12	.04	.03
5. Työuupumus	.37***	.14	.35**	.17	-.22*	-.14	-.03	.07
6. Työ-perhe konflikti	.39***	.32*	.42***	.26*	-.16	-.08	-.10	-.15
ΔR ²		.17**		.13**		.05		.01
Kokonais selitysaste R ²		.26**		.26**		.13		.03

Selittäjien arvot ovat standardoituja beta-kertoimia. ΔR² viittaa selitysasteen (R²) muutokseen sen jälkeen, kun ryhmän kaikki selittäjät ovat mukana. * p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Vanhempien kokemaa vanhemmuustyytyväisyyttä ei pystytty selittämään miesten ja naisten taustatekijöiden ja työtä koskevien tekijöiden avulla tilastollisesti merkitsevästi, kuten taulukon 7 regressioanalyysistä ilmenee. Kuitenkin taloudellinen stressi, työn epävarmuus ja työuupumus olivat korrelaatioiden tasolla yhteydessä miesten vanhemmuustyytyväisyyteen. Mitä enemmän taloudellista stressiä, työn epävarmuutta ja työuupumusta miehet kokivat, sitä vähäisempää oli tyytyväisyys vanhemmuuteen.

Nuorten vanhemmuusarvioinnit: regressioanalyysi. Nuorten vanhemmuusarviointeja selitettiin äitien ja isien työtä koskevilla tekijöillä, mutta rakennetut mallit eivät olleet tilastollisesti merkitseviä (ks. liite 1, taulukko 3). Parhaiten selittyi ajattelun tukeminen äitien mallissa (26 %), jota taustatekijät selittivät tilastollisesti merkitsevästi. Ajattelun tukemista selitti lapsen sukupuoli ja äidin ammatillinen koulutus: tytöt arvioivat saavansa enemmän ajattelun tukea ja mitä korkeammin kouluttautunut äiti oli, sitä enemmän ajattelun tukea nuoret arvioivat vanhempiansa vanhemmuudessa. Isien mallissa ei nuorten ajattelun tukemista pystytty selittämään tilastollisesti merkitsevästi. Taloudellinen stressi korreloi kuitenkin ajattelun tukemiseen ($r = -.29$, $p < .01$), joten mitä enemmän isät kokivat taloudellista stressiä, sitä vähemmän nuoret raportoivat saamaansa ajattelun tukea.

Vanhempien ja nuorten vanhemmuusarviointien yhteydet nuorten hyvinvointikokemuksiin

Hyvinvointi nuorten arvioimana. Nuorten käsitykset koulusta olivat erittäin myönteisiä (ks. taulukko 8). Osiotasolla oli nähtävissä, että suurin osa tytöistä (92 %) ja pojista (85 %) välitti koulustaan, eikä pitänyt sitä ajan haaskauksena. Tästä huolimatta noin puolet vastanneista koki pitkästyvänsä koulussa. Vaikka koulunkäynti oli tytöille ja pojille tärkeää, reilu kolmasosa koki koulunsa tylsänä paikkana, eivätkä he pitäneet koulunsa ajattelemisesta.

Nuorten masentuneisuuden arvioinneista ilmeni, että enemmistö tytöistä ja pojista suhtautui itseensä ja tulevaan elämäänsä luottavaisin mielin. Neljäsosa koki olevansa hyvä vain yhdessä tai kahdessa asiassa. Noin viidesosa nuorista uskoi huonoon tuuriin omalla kohdallaan ja siihen, että aikuisten elämä on parempaa, ja tunsii alemmuutta suhteessa ystäviin. Tyttöjen ja poikien hyvinvointikokemukset kouluasenteissa ja masentuneisuudessa eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi (ks. taulukko 9).

Aggressiivisuuden osiotason tarkastelusta kävi ilmi, että tytöistä 18 % ja pojista 34 % haukkuvat toisia suuttuessaan ja että pojista 17 % arvioi voivansa suuttuessaan esim. lyödä, tönä tai potkia muita, kun taas tytöistä 4 % arvioi voivansa käyttäytyä tällä tavalla. Aggressiivisuudesta havaittiin (taulukko 9), että tyttöjen ja poikien keskiarvot erosivat toisistaan ($p = .03$). Pojat arvioivat käyttäytyvänsä aggressiivisemmin kuin tytöt.

Vanhemmuusarviointien yhteydet hyvinvointiin. Vanhempien vanhemmuusarviointit eivät olleet yhteydessä nuorten hyvinvointiarviointeihin, toisin kuin nuorten omakohtaiset kokemukset saamastaan kasvatuksesta ja hyvinvoinnistaan (ks. taulukko 6). Korrelaatioista kävi ilmi, että nuorten arvioimana autonomisen ajattelun tukemisen vähäisyys oli yhteydessä heidän lisääntyneeseen masentuneisuuteen ($r = -.24$, $p < .01$). Läsnaoloa ja rohkaisua osoittava vanhemmuus korreloi tilastollisesti melkein merkitsevästi myönteisen kouluasenteen ($r = .24$) kanssa. Mitä enemmän nuori-vanhempi -suhteessa esiintyi lämpöä ja hyväksyntää, sitä myönteisempää oli nuorten koulusuhtautuminen. Myös valvova lastenkasvatus oli merkitsevästi yhteydessä kouluasenteeseen ($r = .35$, $p < .01$). Mitä enemmän vanhemmat kontrolloivat nuoren vapaa-ajan käyttäytymistä, sitä myönteisempää oli nuorten koulusuhde.

TAULUKKO 8. Tyttöjen ja poikien hyvinvointiarviot

Myönteinen kouluasenne	Työt (n=50)				Poijat (n=47)			
	n ^a	% ^a	ka	s	n ^a	% ^a	ka	s
•En välitä koulusta lainkaan	46	92	1.92	.27	40	85	1.85	.36
•Koulu on minusta ajan haaskausta	44	88	1.90	.31	39	83	1.85	.36
•Inhoan koulunkäyntiä	42	84	1.85	.37	34	72	1.72	.45
•Minulle on tärkeää, että saan tehtävät valmiiksi (kyllä)	41	82	1.15	.36	37	79	1.20	.40
•Haluaisin jo mielellään lopettaa koulunkäynnin	37	74	1.74	.44	34	72	1.72	.45
•Tykkään omasta koulustani (kyllä)	36	72	1.25	.44	33	70	1.25	.44
•Koulu on minusta tylsää	31	62	1.62	.49	27	57	1.59	.50
•En pidä koulun ajattelemisesta	25	50	1.51	.51	29	62	1.62	.49
•Minua pitkästyttyä koulussa	24	48	1.49	.51	23	49	1.50	.51

^a "Ei" vastanneiden lukumäärät ja prosentit

Masentuneisuuden tuntemukset	Työt (n=50)				Poijat (n=47)			
	n ^a	% ^a	ka	s	n ^a	% ^a	ka	s
•Olen hyvä vain yhdessä tai kahdessa asiassa	13	26	1.74	.44	12	25	1.74	.44
•Aikuisten elämä on parempaa kuin minun	12	24	1.76	.43	8	17	1.83	.38
•Minulla on aina huono tuuri	11	23	1.77	.42	9	19	1.81	.40
•Minusta tuntuu, että olen tyhmä verrattuna ystäviini	10	20	1.80	.40	9	19	1.81	.40
•Kukaan ei koskaan kuuntele minua	9	18	1.82	.39	4	9	1.91	.28
•Mikään ei koskaan onnistu minulta	8	16	1.84	.37	5	11	1.89	.31
•Kukaan ei ymmärrä minua	8	16	1.84	.37	3	6	1.94	.25
•En välitä enää mistään	7	14	1.86	.35	6	13	1.87	.34
•Minulla ei ole koskaan sellaista tekemistä, mikä olisi tosi hauskaa	7	14	1.86	.35	6	13	1.87	.34
•Mikään minussa ei ole kohdallaan	7	14	1.86	.35	4	8	1.91	.28
•Mikään ei suju niin kuin minä haluaisin	9	12	1.82	.39	8	17	1.83	.38
•Minusta tuntuu, etten tee mitään oikein	6	12	1.88	.33	5	11	1.89	.31
•Elämä on menossa yhä kurjempaan ja kurjempaan suuntaan	5	10	1.90	.30	5	11	1.89	.31

^a "kyllä" vastanneiden lukumäärät ja prosentit

Aggressiivisuus	Työt (n=50)				Poijat (n=47)			
	n ^a	% ^a	ka	s	n ^a	% ^a	ka	s
•Haukun toista kun olen suuttunut hänelle	9	18	1.0	.79	16	34	1.17	.82
•Suuttuessani johonkin henkilöön voin ehdottaa muille, ettei olla hänen kanssaan	8	16	.68	.89	6	13	.65	.87
•Suuttuessani johonkin henkilöön kerron hänen henkilökohtaisia asioita muille	4	8	.40	.76	2	4	.33	.63
•Voin suuttuessani toiselle esim. lyödä, tönä, potkia tai heittää häntä jollakin	2	4	.49	.65	8	17	.87	.81
•Kiusaan toisia tai käyn kiinni ilman mitään syytä	-	-	.12	.33	2	4	.39	.65
•Kiusaan pienempiä ja heikompia oppilaita	-	-	0.0612	.24	1	2	.15	.51

^a "Sopii minuun aika hyvin" tai "erittäin hyvin" vastanneiden lukumäärät ja prosentit

Merkitsevä yhteys (ks. liite 1, taulukko 4) tuli näkyviin etenkin poikien raportoiman valvojan vanhemmuuden ja positiivisen kouluasenteen välillä ($r = .50$, $p < .01$). Tyttöillä lämpöä ja rohkaisua ilmentävä vanhemmuus näytti lisäävän myönteisen koulusuhteen mahdollisuutta ($r = .40$, $p < .01$).

Nuorten arvioima ajattelun tukeminen ($r = -.23$, $p < .05$) ja valvonta ($r = -.29$, $p < .01$) vanhemmuudessa olivat yhteydessä aggressiivisuuteen (taulukko 6). Mitä vähemmän nuori arvioi saavansa tukea omalle ajattelulle ja mitä vähemmän vanhemmuus sisälsi valvontaa, sitä todennäköisemmin nuori arvioi käyttäytyvänsä hyökkäävästi toisia nuoria kohtaan. Aggressiivisuus oli myös tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä nuorten myönteiseen koulusuhteeseen ($r = -.32$) ja masentuneisuuteen ($r = .27$). Mitä enemmän nuoret arvioivat käyttäytymisessään aggressiivisuutta, sitä todennäköisemmin nuorten koulusuhtautuminen oli kielteistä. Toisaalta mitä korkeampi pistemäärä nuorella oli aggressiivisuudessa sitä mahdollisempaa oli, että nuori raportoi myös masentuneisuudesta.

TAULUKKO 9. Nuorten hyvinvointiarviointien erot sukupuolen mukaan

	Tytöt (n=50)		Pojat (n=47)		df	t	p
	ka	s	ka	s			
Myönteinen kouluasenne	1.74	.26	1.72	.29	95	.40	.32
Masentuneisuuden tuntemukset	1.18	.23	1.14	.22	95	.83	.44
Aggressiivisuus	.46	.32	.59	.52	94	-1.5	.03

Nuorten vanhemmuusarviointit hyvinvoinnin selittäjinä. Taulukossa 10 on esitetty regressiomallit nuorten hyvinvointiarviointien selittäjistä. Koska vanhempien työhön liittyvät tekijät eivät olleet lainkaan yhteydessä nuorten hyvinvointiarviointeihin, ei vanhempien työmuuttujia otettu malliin. Regressiomallit selittivät kokonaisuudessaan äideillä 17 % ja isillä 18 % nuorten myönteisen koulusuhteen vaihtelusta. Äitien malli oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ja isien tilastollisesti melkein merkitsevä. Nuorten myönteisen koulusuhteen selittämisessä ensimmäisellä askeleella otettiin mukaan taustatekijät, jotka eivät olleet merkitseviä selittäjiä kummankaan vanhemman kohdalla. Toisella askeleella malliin lisättiin nuorten vanhemmuusarviointit, joista paras myön-

teisen koulusuhteen selittäjä oli valvonta molempien vanhempien mallissa. Mitä enemmän nuori raportoi valvontaa, sitä myönteisempi oli nuoren koulusuhde.

Nuorten masentuneisuuden vaihtelua regressiomallit selittivät kokonaisuudessaan äideillä 12 % ja isillä 30 %. Isien malli oli tilastollisesti melkein merkitsevä ja tässä mallissa nuorten masentuneisuus selittyi erittäin merkitsevästi taustatekijöillä, joiden selitysosuus oli 20 %. Yksittäisistä taustatekijöistä isien ammatillinen koulutus oli yhteydessä nuorten masentuneisuuteen siten, että mitä vähemmän isillä oli koulutusta, sitä enemmän nuoret arvioivat masentuneisuutta. Nuorten vanhemmuusarvioineista ajattelun tukeminen selitti melkein merkitsevästi masentuneisuutta sekä äitien että isien mallissa. Mitä vähemmän nuoret katsoivat vanhemmuuden sisältävän oman ajattelun tukemista, sitä enemmän he myös raportoivat masentuneisuutta.

TAULUKKO 10. Nuorten hyvinvointiarviointien selittyminen taustamuuttujilla ja vanhemmuusarvioinneilla: hierarkkinen regressioanalyysi

Selittäjät	Myönteinen koulusuhde				Masentuneisuus			
	Äidit		Isät		Äidit		Isät	
Askel 1								
<i>Taustamuuttujat</i>	r	β	r	β	r	β	r	β
1. Sukupuoli ^{x)}	-.04	.05	.00	.10	-.09	-.15	-.16	-.27**
2. Ammatillinen koulutus	.08	-.00	.11	.09	-.11	-.04	-.38***	-.39***
3. Lasten lukumäärä	.09	.12	.08	.13	.08	.03	.07	-.00
4. Taloudellinen stressi	-.05	-.02	-.03	.06	.15	.09	.15	-.02
ΔR ²		.02		.02		.04		.20**
Askel 2								
<i>Vanhemmuusarvioinnit</i>								
5. Läsnäolo/Rohkaisu	.24**	.09	.24**	.08	-.13	-.04	-.21*	-.11
6. Ajattelun tukeminen	.21*	.18	.20*	.20	-.24**	-.22*	-.25**	-.26*
7. Valvonta	.34***	.30**	.33***	.30**	-.17*	-.13	-.19*	-.10
ΔR ²		.15***		.16**		-.07		.10
Kokonaisselitysaste R ²		.17***		.18**		.12		.30*

^{x)} 1 = tyttö, 2 = poika. Selittäjien arvot ovat standardoituja beta-kertoimia. ΔR² viittaa selitysasteen (R²) muutokseen sen jälkeen, kun ryhmän kaikki selittäjät ovat mukana. * p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Aggressiivisuus nuorten vanhemmuusarviointien ja hyvinvoinnin yhteyttä välittävänä tekijänä

Nuorten aggressiivisuuden välittävää vaikutusta vanhemmuusarviointien ja hyvinvoinnin välillä tutkittiin hierarkkisella regressioanalyysillä (ks. taulukko 11). Selitettäessä nuorten myönteistä koulusuhdetta ja masentuneisuutta otettiin ensimmäisellä askeleella mukaan taustamuuttujat (nuoren sukupuoli, vanhempien koulutus, lasten lukumäärä ja

taloudellinen stressi) ja toisella askeleella vanhemmuuskomponentti (valvonta tai ajattelun tukeminen). Aggressiivisuuden mediaattorivaikutuksen tutkimiseksi analyysi toistettiin asettamalla aggressiivisuus selittäjäksi ennen vanhemmuusarviointeja. Mediaattorivaikutus pääteltiin regressiokertoimen ja selitysasteiden muutoksista siten, että mikäli jälkimmäisessä analyysissä vanhemmuusmuuttujien selitysosuus ja regressiokerroin pienenivät, tulkittiin se merkiksi aggressiivisuuden välittävästä yhteydestä. Täydellinen mediaattorivaikutus on kyseessä, mikäli muuttujilla ei ole enää mediaattorin kontrolloinnin jälkeen mitään vaikutusta (ks. Baron & Kenny, 1986).

TAULUKKO 11. Nuorten aggressiivisuus välittävänä tekijänä valvonnan ja myönteisen koulusuhteen välillä sekä ajattelun tukemisen ja masentuneisuuden välillä.

Selittäjät		Myönteinen koulusuhte			
		äidit		isät	
1. Malli				2. Malli	
Askel 1		β		Askel 1	
Askel 1		β		β	
<i>Taustamuuttujat</i>				<i>Taustamuuttujat</i>	
1. Sukupuoli ^{x)}	.01	.07	1. Sukupuoli ^{x)}	.03	.07
2. Ammatillinen koulutus	.05	.09	2. Ammatillinen koulutus	.02	.05
3. Lasten lkm.	.13	.13	3. Lasten lkm.	.11	.11
4. Taloudellinen stressi	-.05	.01	4. Taloudellinen stressi	-.06	-.03
ΔR^2	.02	.02	ΔR^2	.02	.02
Askel 2				Askel 2	
5. Valvonta	.35***	.34**	5. Aggressiivisuus	-.24*	-.21**
ΔR^2	.12***	.11**	ΔR^2	.10**	.08**
Kokonaisselitysaste R^2	.14***	.13**	Askel 3		
				6. Valvonta	.28**
				ΔR^2	.07**
				Kokonaisselitysaste R^2	.19**
					.17*
Selittäjät		Masentuneisuus			
		äidit		isät	
1. Malli				2. Malli	
Askel 1		β		Askel 1	
Askel 1		β		β	
<i>Taustamuuttujat</i>				<i>Taustamuuttujat</i>	
1. Sukupuoli ^{x)}	-.14	-.27**	1. Sukupuoli ^{x)}	-.16	-.27**
2. Ammatillinen koulutus	-.06	-.41***	2. Ammatillinen koulutus	-.04	-.37***
3. Lasten lkm.	.04	-.02	3. Lasten lkm.	.05	-.00
4. Taloudellinen stressi	.09	-.01	4. Taloudellinen stressi	.11	.04
ΔR^2	.04	.19**	ΔR^2	.05	.20***
Askel 2				Askel 2	
5. Ajattelun tukeminen	-.24*	-.28**	5. Aggressiivisuus	.25*	.17**
ΔR^2	.05*	.07**	ΔR^2	.08**	.05*
Kokonaisselitysaste R^2	.09*	.26**	Askel 3		
				6. Ajattelun tukeminen	-.19
				ΔR^2	.03
				Kokonaisselitysaste R^2	.16
					.30*

^{x)} 1 = tyttö, 2 = poika. Selittäjien arvot ovat standardoituja beta-kertoimia. ΔR^2 viittaa selitysasteen (R^2) muutokseen sen jälkeen, kun ryhmän kaikki selittäjät ovat mukana. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tarkasteltaessa aggressiivisuuden välittävää vaikutusta nuorten vanhemmiltaan saamansa valvonnan ja myönteisen koulusuhteen välillä tuli esiin, että valvonnan selitysoosuus laski äitien mallissa 5 % ja isien mallissa 4 %, mutta selitysoosuuksille jäi vielä tilastollista merkitsevyyttä. Myös regressiokertoimet laskivat. Näin ollen voitaneen sanoa, että nuorten aggressiivisuus toimii osittaisena mediaattorina. Valvonta vähentää nuorten aggressiivisuutta, mikä puolestaan ilmenee myönteisen koulusuhteen voimistumisena, mutta valvonnalla on myös suoraa vaikutusta koulusuhteeseen.

Analysoitaessa nuorten aggressiivisuuden välittävää vaikutusta ajattelun tukemisen ja masentuneisuuden välillä havaittiin, että sekä äideillä että isillä ajattelun tukemisen selitysoosuus laski 2 %, eikä äitien mallissa selitysoosuus ollut enää tilastollisesti merkitsevä. Kaikkiaan tuloksista voidaan päätellä, että ajattelun tukemisen yhteydet nuorten masentuneisuuteen välittyvät aggressiivisuuden kautta etenkin äitien kohdalla. Ajattelun tukeminen vähentää aggressiivisuutta, mikä puolestaan näkyy nuorten vähentyneenä masentuneisuutena.

POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää vanhempien työn yhteyksiä vanhemmuuteen ja nuorten hyvinvointiin. Nuorten hyvinvointia on lähestytty useimmiten aikuisten arvo maailmasta käsin, jolloin nuorten omaa ääntä ei ole kuultu (Strandell, 1995). Tässä tutkimuksessa huomioitiin molemmat vanhemmat ja samassa perheessä asuva 12-16 -vuotias nuori. Lisäksi tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota perheen kasvuolosuhteisiin (esim. vanhempien koulutus, taloudellinen stressi, kasvatustyyli) ja laajempaan elinympäristöön (esim. työhön), jotka vuorovaikutuksessa luovat perustaa nuoren myöhemmälle psykososiaaliselle selviytymiselle.

Oletusten mukaisesti nuorten subjektiiviset vanhemmuusarvioinnit selittivät parhaiten heidän hyvinvointiaan, mikä tukee myös muissa tutkimuksissa saatuja tuloksia (Fletcher ym., 1999; Kinnunen ym., 2000; Steinberg ym., 1992, 1994). Nuorten raportoimana vanhempien läsnäolo, ajattelun tukeminen ja valvonta selittivät merkitsevästi nuorten positiivista koulusuhdetta (äitien regressiomallissa 15 % ja isien 16 %). Vanhemmuuden osatekijöistä valvonta osoittautui merkitseväksi nuorten myönteisen koulusuhteen selittäjäksi erityisesti poikien kohdalla. Tämä tukee aikaisempia tutkimustulok-

sia (Jacobson & Crockett, 2000; Morrison ym., 1998; Steinberg ym., 1992), eli mitä enemmän nuori arvioi vanhemmuudessa valvontaa, sitä parempi on koulusuhde. Kuitenkin vähäinen valvonta vanhemmuudessa oli yhteydessä negatiivisempaan koulusuhteeseen myös osittain lisääntyneen aggressiivisuuden kautta.

Nämä tulokset tukevat myös muissa tutkimuksissa saatuja havaintoja siitä, että suorien yhteyksien lisäksi vanhemmuus saattaa välittyä nuoren oman aggressiivisen käyttäytymisen kautta hyvinvointiin (Crick & Grotpater, 1995; Morrison ym., 1998; Patterson ym., 1989). Tämän lisäksi tuloksista kävi ilmi, että nuoret pitkästävät koulussa, eivätkä he pitäneet koulun ajattelemisesta. Tämä voi yhtäältä kuvastaa oppilaiden pessimististä minäkuvaa suhteessa koulumenestykseen (Brunell ym., 1996; Järventie, 1999) ja toisaalta vaikutusmahdollisuuksien puutetta koulun työolosuhteisiin (Hermanson ym., 1998; Liinamo & Kannas, 1995).

Vanhemmuusarviointien selitysosuudet olivat pienemmät selitettäessä nuorten masentuneisuutta kuin koulusuhdetta. Kuitenkin ajattelun tukemisen vähäisyys oli merkittävä nuorten masentuneisuuden selittäjä. Suoran yhteyden lisäksi vanhempien vähäinen ajattelun tuki oli yhteydessä lisääntyneeseen aggressiivisuuteen, mikä puolestaan näkyi nuorten lisääntyneenä masentuneisuutena. Toisin sanoen aggressiivisyys toimi osittaisena välittäjänä ajattelun tukemisen ja masentuneisuuden välillä. Tutkimus osoitti myös, että erityisesti isän ammatillinen koulutus on tärkeä nuoren masentuneisuuden selittäjä: isän matala koulutus oli yhteydessä lisääntyneeseen masentuneisuuteen. Myös Pölkin ym. (1997) tutkimuksessa havaittiin, että vanhempien heikentynyt sosioekonominen asema on riskitekijä lasten psykososiaalisille ongelmille. Saadut tulokset siis vahvistavat Steinbergin ym. (1992, 1994) havaintoja siitä, että autoritatiivinen vanhemmuus ja sen komponentit on oivallinen teoreettinen lähestymistapa tutkittaessa nuorten psykososiaalista hyvinvointia.

Analyysit todensivat oletuksen siitä, että vanhempien työ oli yhteydessä naisten ja miesten arvioimaan vanhemmuuden stressiin. Mitä enemmän naiset ja miehet arvioivat kokevansa työuupumusta ja työn ja perheen välistä ristiriitaa, sitä todennäköisemmin he kokivat ongelmia lasten kasvatuksessa ja vanhempana olon raskaana. Näistä tekijöistä etenkin työ-perhe -konflikti osoittautui merkittäväksi vanhemmuuden stressin selittäjäksi. Työhön liittyvät tekijät selittivät yhteensä 17 % miesten ja 13 % naisten vanhemmuuden stressin vaihtelusta. Havaitut yhteydet olivat tältä osin samansuuntaisia kuin Simonin (1992) tutkimuksessa, jossa ongelmat työn ja vanhemmuuden yhdistämisessä

lisäsivät naisten ja miesten vanhemmuuden stressiä. Edellä esitetyn tulkinnan sijasta on myös mahdollista, että vanhemmuuden stressi näkyy toisin päin eli työn ja perheen välisinä konflikteina.

Tämän tutkimuksen tulokset tukevat osittain perhestressimallia, jonka mukaan kielteiset työkokemukset siirtyvät vanhemmuuteen (Galambos ym., 1995). Isien kohdalla ristiriitaa työn ja perheen vaatimusten välillä saattaa selittää se, että kulttuurissamme odotetaan miesten osallistuvan lastenkasvatukseen (Huttunen, 1994), mutta työyhteisöissä ei riittävästi kannusteta isiä jaetun vanhemmuuden toteuttamiseen (Julkunen & Nätti, 1995). Lisäksi tutkimus osoitti, että äitien vanhemmuuden stressiä selitti lasten lukumäärä, joten myös perheeseen liittyvät tekijät (esim. kotitöiden jakautuminen, perhesitoutuneisuus) selittävät etenkin äidin vanhemmuuden kokemuksia (Kinnunen, Koi-vunen, & Mauno, 1997; Simon, 1992).

Sen sijaan vanhemmuustyytyväisyyttä ei pystytty tilastollisesti merkitsevästi selittämään malliin valituilla tekijöillä, eikä tutkimus siten vahvistanut oletusta työn yhteydestä vanhemmuustyytyväisyyteen. Tulokset selittyvät todennäköisesti sillä, että ensinnäkin vanhempien hyvinvointia on muissa tutkimuksissa tutkittu välittävänä tekijänä työn ja vanhemmuuden välillä ja toiseksi vanhemmuutta on lähestytty vanhempien kasvatuskäyttäytymisen kautta (Galambos ym., 1995; MacEwen & Barling, 1991; Repetti & Wood, 1997; Stewart & Barling, 1996). Lisäksi on osoitettu, että vanhemmuuteen ovat yhteydessä muutkin työn piirteet, joita tässä tutkimuksessa ei huomioitu, esimerkiksi runsaat vaikutusmahdollisuudet, vähäiset aikapaineet työssä ja työtoverisuhteet (Kinnunen & Pulkkinen, 2001; Repetti & Wood, 1997; Stewart & Barling, 1996).

Analyysit eivät vahvistaneet oletusta vanhempien työn yhteydestä nuorten vanhemmuus- ja hyvinvointiarviointeihin. Nuorten vanhemmuusarviointien melko alhaisten selitysosuuksien taustalla lienee se, että vanhemmuuteen ovat yhteydessä monet muut tekijät kuin työ, esimerkiksi vanhempien parisuhde, vanhemman ja nuoren vuorovai- kutuksen laatu ja vanhempien yksimielisyys vanhemmuudessa (Abidin, 1992; Conger ym., 2000; Fletcher, Steinberg, & Sellers, 1999; Lerner & Galambos, 1985). Äitien ammatillinen koulutus selitti melkein merkitsevästi jokaista nuorten arvioimaa kasvatuksen komponenttia. Saatu tulos on samantapainen kuin Kalilin ja Ecclesin (1998) tutkimuksessa, jossa äidin koulutus oli tärkeä perheen taustavoimavara.

Vanhempien ja nuorten vanhemmuusarviointit olivat oletetusti yhteydessä toisiinsa. Huomionarvoista oli, että isät kokivat sitä todennäköisemmin ongelmia kasvattajan

roolissa, mitä vähemmän nuoret arvioivat saavansa valvontaa. Lisäksi tämä tutkimus osoitti, että mitä enemmän isät kokivat taloudellista stressiä, sitä tyytymättömämpiä he olivat vanhemmuuteensa ja sitä vähäisempää oli ajattelun tukeminen nuorten arvioiden mukaan. Tämä tukee aikaisempia tutkimustuloksia, joiden mukaan perheen taloudelliset huolet näkyvät vanhemmuuden välityksellä nuorten elämässä (Conger ym., 1992, 1993, Conger ym., 2000).

Edellä olevia tuloksia selittänee se, että mies kokee itsensä edelleen pääasiallisena perheensä elättäjänä, vaikka ”uusi isyys” ja sukupuolten tasaveroisuus toimeentulon turvaamisessa ovat nykypäivää suomalaisessa perhekulttuurissa (Huttunen, 1994; Pölkki, Kähkönen, & Kukkonen, 1997). Tilastojen mukaan äiti on edelleen suosituin tunne- ja instrumentaalisen tuen lähde, mutta selkeästi nuoret näyttävät kaipaavan aikuisten ja molempien vanhempiensa kanssa käytäviä keskusteluhetkiä (Hermanson, Karvonen, & Sauli, 1998; Rönkä & Poikkeus, 2000).

Tarkempi analyysi osoitti, että mitä enemmän äidit kokivat stressiä vanhemman roolissa, sitä vähemmän tytöt arvioivat vanhemmuuden sisältävän valvontaa. Tyttöjen on todettu olevan sensitiivisempiä vanhempiensa tunnetiloille, minkä johdosta heidän empaattinen asenteensa ylläpitää perheen myönteistä vuorovaikutusta (Conger ym., 1993). Tutkimusten mukaan äidit ovat vetäytyviä ja vähemmän hyväksyviä vanhemman roolissa, mikäli he ovat työssä kuormittumisen vuoksi stressaantuneita (Fox & Chancey, 1998; Galambos & Ehrenbaum, 1997; Repetti & Wood, 1997). Tämä kehityskulku selittänee myös tämän tutkimuksen tulosta siitä, että äitien työ on yhteydessä vanhemmuuden stressiin, mikä heijastuu tyttöjen arvioimaan valvontaan. Vastaavasti isät olivat sitä tyytyväisempiä vanhemmuuteensa, mitä enemmän pojat arvioivat saavansa läsnäoloa ja ajattelun tukemista, mikä vahvistanee kulttuurissamme vallitsevia sukupuoleen liittyviä odotuksia isän aktiivisemmasta roolista ja isän ja pojan välisen suhteen tärkeydestä (Rönkä & Poikkeus, 2000).

Pojat arvioivat saavansa vähemmän vanhempien valvontaa kuin tytöt, mikä on yhdenmukainen Bumpusin, Crouterin ja Mchalen (1999) tuloksen kanssa, jossa korkeat isän työ vaatimukset vähensivät etenkin nuorten poikien valvontaa. Yhtäläillä on mahdollista, että vanhemmat ajattelevat lastensa olevan itsenäisempiä ja vastuuseen kykeneviä varhaisemmassa ikävaiheessa kuin ennen, mikä selittäisi vanhempien vähäistä yritystä ottaa selvää lastensa vapaa-ajasta. Taustalla saattaa olla se, että aikuisten arvot, uskomukset ja toimintamallit yhdistettynä individualistiseen ajattelutapaan ovat koros-

tuneesti esillä nyky-yhteiskunnassa, mistä johtuen vanhemmuus nähdään entistä monimutkaisempana elämänalueena.

Tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava seuraavia rajoituksia. Ensiksi kyseessä on itsearviointeihin perustuva poikkileikkaustutkimus, minkä vuoksi on syytä muistaa, että tulkinnat työn, vanhemmuuden ja hyvinvoinnin syy-seuraussuhteista ovat ilmiöiden välisiä yhteyksiä. Stressiteoreettisesta viitekehystä työn on ensisijaisesti katsottu häiritsevän vanhempien vanhemmuuden rooliin liittyvien tehtävien ja velvollisuuksien toteuttamista ja niin ikään ristiriitojen on oletettu näkyvän kielteisesti vanhemmuudessa ja viime kädessä perheiden hyvinvoinnissa (Conger ym., 2000; Elder ym., 1985; Galambos ym., 1995; Lempers ym., 1989; Salmi ym., 1996). Vanhempien ja nuorten hyvinvointiongelmät voivat kuitenkin johtua myös muista perhe-elämän stressitekijöistä, esimerkiksi perheenjäsenten heikoista ongelmanratkaisutaidoista, mielenterveys- tai parisuhdeongelmista. Sen lisäksi on muistettava, että nuoren ymmärryskyvystä, persoonallisuudesta ja emotionaalisesta kehitystasosta riippuu, miten hän tulkitsee vanhemmuutta ja reagoi siihen (Belsky, 1984; Coyne & Downey, 1991; Simons ym., 1990; Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 1999; Steinberg ym., 1994).

Toiseksi tulosten tarkastelua rajoittaa, että vanhemmat ja nuoret arvioivat vanhemmuutta erilaisista näkökulmista käsin. Vanhemmat arvioivat vanhemmuutta epäpätevyyden kokemuksina ja tyytyväisyytenä, kun taas nuoret keskittyivät kasvatustyyliin. Kyselymenetelmän käyttöön liittyy kysymys siitä, kuinka todenmukaisia havaintoja nuoret kykenevät tekemään. Kuitenkin aiemmissa tutkimuksissa on saatu viitteitä siitä, että nuoret pystyvät raportoimaan täsmällisesti ja luotettavasti vanhempiensa kasvatustyyleistä ja omasta sopeutumisestaan (Fletcher ym., 1999; Steinberg ym., 1994). Lisäksi on pidettävä mielessä, että nuorten vanhemmuus- ja hyvinvointiarvioiden selitysosuudet olivat heikkoja, mikä voi johtua pienestä homogeenisestä aineistoista. Mutta myös siitä, että tutkimuksessa ei tarkasteltu vanhempien positiivisten työkokemusten (esim. tyytyväisyys) tai nuoruusiän kehitystehtävien (esim. kodin ulkopuoliset sosiaaliset suhteet, konfliktit vanhempisuhteissa) yhteyksiä nuorten vanhemmuus- ja hyvinvointiarviointeihin. Jatkossa olisi suositeltavaa laajentaa tutkimus tällaisiin tekijöihin, jotta saataisiin kokonaisvaltaisempi ymmärrys nuorten hyvinvoinnista.

Jatkotutkimuksia ajatellen saataisiin pitkittäistutkimuksella ja suuremmalla aineistolla kattavampi kuva vanhemmuuteen yhteydessä olevista tekijöistä ja niiden muutoksista. Jatkossa olisi mielenkiintoista selvittää, miten työpaikoilla vallitsevat työasenteet

ja käsitykset työn ja perheen yhteensovittamisesta heijastuvat vanhempien hyvinvoinnin kautta nuorten sopeutumiseen ja onko vanhemman ja nuoren sukupuolella merkitystä. Toisenlaisen näkökulman tarjoaisi myös tutkimus, jossa tarkasteltaisiin vanhempien työlomuutoksia ja selviytymiskeinoja ja niiden yhteyksiä nuorten työasenteisiin ja selviytymisstrategioihin. Nuoruusiän keskeisiä kehitystehtäviä ovat koulutusuralla menestyminen, ammatinvalinta ja työelämään siirtyminen, joten nuorten hyvinvointiin yhteydessä olevien tekijöiden tutkiminen on tärkeää (Kokko & Pulkkinen, 2000; Nurmi, 1995). Barlingin ja Mendelsonin (1999) tutkimus antaa viitteitä siitä, että vanhempien työn epävarmuus vaikuttaa nuorten heikkoon koulumenestykseen epäsuorasti nuorten epäoikeudenmukaisemman maailmankuvan ja negatiivisen mielialan välittäessä yhteyksiä.

Nuoret tarvitsevat kasvaessaan kohti aikuisuutta molempien vanhempien huolenpitoa ja osallistumista. Tutkimuksen perusteella työpaikoilla tulisi ajoissa kiinnittää huomiota vanhempien jaksamisen problematiikkaan, esimerkiksi joustamalla työajoissa ja sallimalla perhevapaiden käyttö. Näin tuettaisiin vanhemmuutta ja perheiden yhdessäoloa. Interventiot olisi suunnattava vanhemmille siten, että he tiedostaisivat paremmin kuinka työntekijät, työn kuormitustekijät ja käyttäytymistavat ovat yhteydessä vanhempana toimimiseen. Lisäksi on huomioitava myös nuoret, jotka ovat yhä enemmän tekemisissä perheen ulkopuolisten ympäristöjen kanssa (koulu, harrastukset, ystävät), jotka sinänsä voivat olla potentiaalisia kehityksellisiä tukijärjestelmiä tai riskitekijöitä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on nähtävä pitkällä tähtäimellä tärkeäksi toiminnaksi. Onkin panostettava ennaltaehkäisevään toimintaan siten, että yhteisöllisiä voimavaroja ja kouluja, eli virallisia tukijärjestelmiä, hyödynnetään tehokkaammin ja samalla tuetaan vanhempien kasvatuksellista osallistumista lastensa elämään (esim. oppilas-huoltoa ja kodin ja koulun yhteistyötä kehittämällä).

LÄHTEET

- Abidin, R.R. (1992). The determinants of parenting behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21, 407-412.
- Barling, J., & Mendelson, M. (1999). Parents' job insecurity affects children's grade performance through the indirect effects of beliefs in a unjust world and negative mood. *Journal of Occupational Health Psychology*, 4, 347-355.
- Baron, R.M., & Kenny, D.A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Baumrind, D. (1989). Rearing competent children. Teoksessa Damon, W. (toim.), *Child development today and tomorrow* (s. 349-373). San Francisco: Jossey-Bass.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56-95.
- Belsky, J. (1984). The Determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96.
- Brunell, V., Kannas, L., Levälähti, E., Tynjälä, J., & Välimaa, R. (1996). Livskvalitet i skolan. Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 5/1996. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Bumpus, M.F., Crouter, A.C., & McHale, S.M. (1999). Work demands of dual-earner couples: Implications for parents' knowledge about children's daily lives in middle childhood. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 465-475.
- Conger, R.D., Conger, K.J., Elder, G.H., Jr., Lorenz, F.O., Simons, R.L., & Whitbeck, L.B. (1992). A family process model of economic hardship and adjustment of early adolescent boys. *Child Development*, 63, 526-541.
- Conger, R.D., Conger, K.J., Elder, G.H., Jr., Lorenz, F.O., Simons, R.L., & Whitbeck, L.B. (1993). Family economic stress and adjustment of early adolescent girls. *Developmental Psychology*, 29, 206-219.
- Conger, R.D., Ge, X., Elder, G. H., Jr., Lorenz, F.O., & Simons, R.L. (1994). Economic stress, coercive family process, and developmental problems of adolescents. *Child Development*, 65, 541-561.
- Conger, K.J., Rueter M.A., & Conger R. D. (2000). The role of economic pressure in the lives of parents and adolescents: The family stress model. Teoksessa L.J

- Crockett & R.K. Silbereisen (toim.), *Negotiating adolescence in times of social change* (s. 201-223). New York: Cambridge University Press.
- Coyne, J. C., & Downey, G. (1991). Social factors and psychopathology: Stress, social support, and coping processes. Teoksessa M. R. Rozenweig & L. W. Porter (toim.), *Annual review of psychology* (s. 401-425). Palo Alto, CA: Annual Reviews.
- Crick, N.R., & Grotpeter, J.K. (1995). Relational aggression, gender, and social psychological adjustment. *Child Development*, 66, 710-722.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Elder, Jr., G.H., Nguyen, T.V., & Caspi, A. (1985). Linking family hardship to children's lives. *Child Development*, 56, 361-375.
- Elder, G.H., & Caspi, A. (1988). Economic stress in lives: developmental perspectives. *Journal of Social Issues*, 44, 25-45.
- Erickson, R., Nichols, L., & Ritter, C. (2000). Family influences on absenteeism: Testing an expanded process model. *Journal of Vocational Behavior*, 57, 246-272.
- Fletcher, A.C., Steinberg, L., & Sellers, E.B. (1999). Adolescents' well-being as a function of perceived interparental consistency. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 599-610.
- Fox, G.L., & Chancey, D. (1998). Sources of economic distress. Individual and family outcomes. *Journal of Family Issues*, 19, 725-749.
- Frone, M., Yardley, J., & Markel, K. (1997). Developing and testing an integrative model of the work-family interface. *Journal of Vocational Behavior*, 50, 145-167.
- Galambos, N.L., Heather, A.S., Almeida, D.N., & Kolaric, G.C. (1995). Parent's work overload and problem behavior in young adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 5, 201-223.
- Galambos, N., & Ehrenberg, M. F. (1997). The family as health risk and opportunity: a focus on divorce and working families. Teoksessa Schulenberg, J. Maggs, J. & Hurrelmann, K. (toim.): *Health risks and developmental transitions during adolescence* (s. 395-419). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Greenberger, E., O'Neil, R., & Nagel, S.K. (1994). Linking workplace and homeplace: Relations between the nature of adults' work and their parenting. *Developmental Psychology*, 30, 990-1002.

- Hermanson, E., Karvonen, S., & Sauli, H. (1998). Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys Suomessa - valtakunnalliset trendit 1990-luvulla. Osa I ja osa II. Helsinki: Stakes.
- Huttunen, J. (1994). Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa J. Virkki (toim.), Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin (s. 46-66). Juva: WSOY.
- Jacobson, K.C., & Crockett, L.J. (2000). Parental monitoring and adolescent adjustment: An ecological perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 10 (1), 65-97.
- Janssen, P.P.M., Schaufeli, W.B., & Houkes, I. (1999). Work-related and individual determinants of the three burnout dimensions. *Work & Stress*, 13, 74-86.
- Julkunen, R., & Nätti, J. (1995). Muuttuvat työajat ja työsuhteet. Työpoliittinen tutkimus, 104. Työministeriö. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Järventie, I. (1999). Syrjäytyvätkö lapset? Tutkimus 1990-luvun lasten perushoivasta, hyvinvoinnista ja lasten suojelupalveluiden tarpeesta. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu, no 6.
- Kaartovaara, L., & Sauli, H. (2000). Suomalainen lapsi. Tilastokeskus: väestö, 2000: 7.
- Kalil, A., & Eccles, J.S. (1998). Does welfare affect family processes and adolescent adjustment? *Child Development*, 69, 1597-1613.
- Kalimo, R. (1987). Stressi ja psyykinen kuormitus työelämässä. Teoksessa K. Lindström & R. Kalimo (toim.), Työpsykologia (s. 50-72). Helsinki: Työterveyslaitos.
- Karttunen, A. (1999). Työntekijät arvioivat työn ja perheen yhteensovittamisen merkitystä. *Työ & Perhe*, 1/1999, s. 6-7. Helsinki: J-Paino.
- Karvonen, S. (1991). Oireilun sukupuolierot nuoruudessa. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 28, 135-143.
- Kinnunen, U. (1996). Työn ja perheen vuorovaikutus. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.), Lapsesta aikuiseksi (s. 46-58). Juva: WSOY.
- Kinnunen, U., Koivunen, T., & Mauno, S. (1997). Työn ja perheen vuorovaikutus puolisoitten kokemana. *Psykologia*, 32, 105-115.
- Kinnunen, U., & Mauno, S. (1998). Antecedents and outcomes of work-family conflict among employed women and men in Finland. *Human Relations*, 51, 157-177.

- Kinnunen, U., Nätti, J., Happonen, M., Kalliolahti, M., Kelhämä, A., & Mauno, S. (2000). Kokemuksia työstä ja perheestä laman jälkeisessä Suomessa. *Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja* 12.
- Kinnunen, U., Sallinen, M., & Rönkä, A. (2001). Vanhempien työ ja vanhemmuus nuoren kokemana: yhteydet nuoren hyvinvointiin (arvioitavana).
- Kinnunen, U., & Pulkkinen, L. (painossa). Linking job characteristics to parenting behavior via job-related affect. Teoksessa J. Gerris (toim.), *Dynamics of parenting*. Leuven Belgium: Garant-Uitgevers.
- Kokko, K., & Pulkkinen, L. (2000). Aggression in childhood and long-term unemployment in adulthood: A cycle of maladaptation and some protective factors. *Developmental Psychology*, 36, 463-472.
- Kokkonen, M. (1997). Tunteiden kokemisesta tunteiden kohtaamiseen. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.), *Lapsesta aikuiseksi* (s. 191-205). Juva: WSOY.
- Kurdek, L.A. (1998). Prospective predictors of parenting satisfaction for fathers and mothers with young children. *Journal of Family Psychology*, 12, 56-65.
- Kuusinen, J. (1995). Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.), *Näkökulmia kehityspsykologiaan -kehitys kontekstissään* (s. 311-322). Porvoo: WSOY.
- Lammi-Taskula, J. (1998). Kymmenen työpaikkaa. Työ ja perhe -kyselytutkimuksen jakaumia. *Työelämän ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Työpapereita* 1/1998.
- Lehto, A.-M., & Sutela, H. (1998). Tehokas, tehokkaampi, uupunut. Työolotutkimuksen tuloksia 1977-1997. Tilastokeskus, Työmarkkinat 1998: 12. Helsinki.
- Lempers, J.D., Clark-Lempers D., & Simons R.L. (1989). Economic hardship, parenting, and distress in adolescence. *Child Development*, 60, 25-39.
- Lerner, J.V., & Galambos, N.L. (1985). Mother-child interaction, and child temperament: A process model. *Developmental Psychology*, 21, 1157-1164.
- Liinamo, A., & Kannas, L. (1995). Viihdyntö, pärjääntö, selviääntö turvallisesti: koulunkäynti oppilaiden kokemana. Teoksessa L. Kannas (toim.), *Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys* (s. 109-130). Opetushallitus. Helsinki: Hakapaino Oy.

- Loeber, R., & Hay, D. (1997). Key issues in the development of aggression and violence from childhood to early adulthood. *Annual Review of Psychology*, 371-410.
- Maccoby, E. E., & Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. Teoksessa E.M Hetherington (toim.), *Handbook of child psychology* (vol. 4). Socialization, personality, and social development (s. 1-101). New York: Wiley.
- Maccoby, E.E. (1992). The role of parents in the socialization of children: An historical overview. *Developmental Psychology*, 28, 1006-1017.
- MacEwen, K.E., & Barling, J. (1991). Effects of maternal employment experiences on children's behavior via mood, cognitive difficulties, and parenting behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 635-644.
- MacEwen, K.E., & Barling, J. (1994). Daily consequences of work interference with family and family interference with work. *Work & Stress*, 8, 244-254.
- Maslach, C., & Leiter, M.P. (1997). The truth about burnout. How organizations cause personal stress and what to do about it. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mauno, S., & Kinnunen, U. (1999). Job insecurity and well-being: a longitudinal study among male and female employees in Finland. *Community, Work & Family*, 2, 147-166.
- McLoyd, V.C. (1990). The impact of economic hardship on black families and children: psychological distress, parenting, and socioemotional development. *Child Development*, 61, 311-346.
- McLoyd, V.C., Jayaratne, T.E., Ceballo, R., & Borquez, J. (1994). Unemployment and work interruption among african american mothers: effects on parenting and adolescent socioemotional functioning. *Child Development*, 65, 562-589.
- Morrison, G.M., Robertson, L., & Harding, M. (1998). Resilience factors that support the classroom functioning of acting out and aggressive students. *Psychology in the Schools*, 35, 217-227.
- Nurmi, J.-E. (1995). Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.), *Näkökulmia kehityspsykologiaan - kehitys kontekstissaan* (s. 256-274). Porvoo: WSOY.
- Nätti, J., Kinnunen U., Happonen, M. & Mauno, S. (1998). Työn epävarmuuden kokeminen Suomessa. *Työpoliittinen aikakauskirja*, vol. 41, 2, 11-20.

- Patterson, G.R. (1982). *Coercive family process*. Eugene, OR: Castalia.
- Patterson, G., DeBaryshe, B., & Ramsey, E. (1989). A Developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychologist*, 44, 329-335.
- Pulkkinen, L. (1984). *Nuoret ja kotikasvatus*. Helsinki: Otava.
- Pulkkinen, L. (1994). Millaista lastenkasvatusta nykytutkimus suosittelee? Teoksessa J. Virkki (toim.), *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin* (s. 24-45). Juva: WSOY.
- Pulkkinen, L. (1996). Sosiaalinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa. Teoksessa L. Pulkkinen (toim.), *Lapsesta aikuiseksi* (s. 29-44). Juva: WSOY.
- Pölkki, P., Kähkönen, P., & Kukkonen, P. (1997). Lasten sosiaalinen toimintakykyisyys ja perheen ulkoiset voimavarat. *Psykologia*, 32, 31-39.
- Repetti, R.L., & Wood, J. (1997). Effects of daily stress at work on mothers' interactions with preschoolers. *Journal of Family Psychology*, 11, 90-108.
- Rimpelä, A., Vikat, A., Rimpelä, M., Lintonen, T., Ahlström, S., & Huhtala, H. (1999). *Nuorten terveystapatutkimus 1999. Tupakoinnin ja päihteiden käytön muutokset*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 18.
- Rogers, S. J., & White, L. K. (1998). Satisfaction with parenting: The role of marital happiness, family structure, and parents' gender. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 293-308.
- Rönkä, A. (1999). Sosiaalinen selviytyminen lapsesta aikuisuuteen. Teoksessa M. Kuo-relahti & R. Viitanen (toim.), *Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun - nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot* (s. 9-15). Helsinki: Nuoran julkaisuja 14. Mannerheimin lastensuojeluliitto, Nuorisoasiainneuvottelukunta.
- Rönkä, A., & Poikkeus, A-M. (2000). Tytöt, pojat ja vanhemmat: kumppanuutta ja kahinointia. *Nuorisotutkimus*, 4, 3-18.
- Sabatelli, R., & Waldron, R. (1995). Measurement issues in the assesment of the experiences of parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 57, 969-980.
- Salmi, M., Huttunen, J., & Yli-Pietilä P. (1996). *Lapset ja lama. Stakes sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 1996. Raportteja 197*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Scaramella, L.V., Conger, R.D., & Simons, R.L. (1999). Parental protective influences and gender-specific increases in adolescent internalizing and externalizing problems. *Journal of Research on Adolescence*, 9, 111-141.

- Schwartzberg, N., & Dytell, R. (1996). Dual-earner families: The importance of work stress and family stress for psychological well-being. *Journal of Occupational Health Psychology*, 1, 211-223.
- Simon, R. (1992). Parental role strains, salience of parental identity and gender differences in psychological distress. *Journal of Health and Social Behavior*, 33, 25-35.
- Simons, R.L., Whitbeck, L.B., Conger, R.D., & Melby, J.N. (1990). Husband and wife differences in determinants of parenting: A social learning and exchange model of parental behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 375-392.
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, julkaisu 1999: 22. Elämäntilanne ja terveys. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Steinberg, L., Lamborn, S.D., & Dornbusch, S.M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 19-36.
- Steinberg, L., Lamborn, S.D., Dornbusch, S.M., & Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed. *Child Development*, 63, 1266-1281.
- Steinberg, L., Lamborn, S.D., Darling, N., Mounts, N.S., & Dornbusch, S.M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 65, 754-770.
- Steinberg, L. (2000). The family at adolescence: transition and transformation. *Journal of Adolescent Health*, 27, 170-178.
- Stewart, W., & Barling, J. (1996). Fathers' work experiences effect children's behaviors via job-related and parenting behaviors. *Journal of Organisational Behavior*, 17, 221-232.
- Strandell, H. (1995). Mikä on lasten hyvinvointia?: Tiedon tarpeen kartoitus. 25/1995 Aiheita/Stakes. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Van Vuuren, T., Klandermans, B., Jacobson, D., & Hartley, J. (1991). Employees' reactions to job insecurity. Teoksessa J. Hartley, D. Jacobson, B. Klandermans & T. van Vuuren (toim.), *Job Insecurity* (s. 79-103). London: SAGE Publications.

- Voydanoff, P., & Donnelly, B.W. (1998). Parents' risk and protective factors as predictors of parental well-being and behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 344-355.
- Välimaa, R., Kepler, K., & Yeganegi, N. (1995). Koettu terveys ja onnellisuus sekä sairaudet koululaisten arjessa. Teoksessa L. Kannas (toim.), *Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys* (s. 31-43). Opetushallitus. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Williams, K.J., & Alliger, G.M. (1994). Role stressors, mood spillover, and perceptions of work-family conflict in employed parents. *Academy of Management Journal*, 37, 837-868.
- Wångby, M., Bergman, L.R., & Magnusson, D. (1999). Development of adjustment problems in girls: what syndromes emerge? *Child Development*, 70, 678-699.

LIITE 1.

TAULUKKO 1. Tyttöjen ja poikien sekä vanhempien vanhemmuusarvioiden yhteydet

Muuttujat	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Nuorten arvioimana							
1. Rohkaisu/Läsnä-olo	-	.18	.27	-.01	-.12	.21	.48**
2. Ajattelun tukeminen	.21	-	.13	-.16	-.32*	.21	.41**
3. Valvonta	.42	.10	-	-.02	-.16	.01	.15
Vanhempien arvioimana							
4. Vanhemmuuden stressi (naiset)	-.20	-.11	-.41**	-	.48**	-.33*	-.28
5. Vanhemmuuden stressi (miehet)	-.20	-.27	.20	.29	-	-.23	-.38*
6. Vanhemmuustyytyväisyys (naiset)	.28	.17	.16	-.34*	-.03	-	.29
7. Vanhemmuustyytyväisyys (miehet)	.30	.18	-.13	-.15	-.60**	.07	-

Diagonaalin yläpuolella olevat korrelaatiot ovat poikien ja alapuolella ovat tyttöjen. * $p < .05$, ** $p < .01$

TAULUKKO 2. Naisten ja miesten työhön liittyvien tekijöiden keskiarvot ja hajonnat

Muuttujat	Naiset		Miehet	
	ka	s	ka	s
Työ-perhe -konflikti	2.12	.99	2.20	.94
Työuupumus	2.07	.72	2.18	.96
Työn epävarmuus	2.56	.62	2.47	.80

TAULUKKO 3. Nuorten vanhemmuusarviointien selittyminen vanhempien taustamuuttujilla ja työhön liittyvillä tekijöillä summamuuttujatasolla: hierarkkinen regressioanalyysi

Selittäjät	äidit (n=75)				isät (n=67)					
	Läsnäolo/ Rohkaisu		Ajattelun tukeminen		Valvonta		Ajattelun tukeminen		Valvonta	
	r	β	r	β	r	β	r	β	r	β
Askel 1										
<i>Taustamuuttujat</i>										
1. Lapsen sukupuoli ^{x)}	.09	.00	.43***	-.12	-.18	.08	.05	.08	-.17	-.10
2. Ammatillinen koulutus	.29**	.27*	.29**	.22*	.26*	.07	.03	.07	-.13	.11
3. Lasten lukumäärä	.16	.23*	.22*	-.15	-.20	.30**	.30**	.30*	-.08	-.06
4. Taloudellinen stressi	-.02	-.03	-.13	-.10	-.15	.02	.12	.02	-.29**	-.03
ΔR ²	.12	.16	.22**	.12	.12	.11	.11	.11	.12	.02
Askel 2										
<i>Työhön liittyvät tekijät</i>										
5. Työn epävarmuus	-.09	-.15	-.17	-.18	.21*	.25*	.06	.06	-.06	.06
6. Työuupumus	-.01	.17	-.04	-.13	-.17	-.15	.23*	.15	.17	.18
7. Työ-perhe konflikti	-.15	-.32*	-.07	-.25	-.13	-.01	.18	.08	-.14	.07
ΔR ²	.06	.06	.05	.05	.08	.08	.03	.03	.02	.03
Kokonais selitysaste R ²	.18	.18	.27	.27	.20	.20	.15	.15	.14	.05

x) 1 = tyttö, 2 = poika. Selittäjien arvot ovat standardoituja beta-kertoimia. ΔR² viittaa selityksasteen (R²) muutokseen sen jälkeen, kun ryhmän kaikki selittäjät ovat mukana. * p < .05, ** p < .01, *** p < .001

